

آيدا بىر مرتبه چىنغا تۇرغان دىنىي، اخلاقى و فلسفى

اِسْئالِ اِمْتِحَانِ

انسانلارنىڭ سعادىتى دىنلىي حيات و جيانلىي دىن بىلەن بولاجاق.

أعوست ۱۹۲۶ يىل.

صفر ۱۳۴۵ يىل.

سان ۴- (۱۶)

ناشر و محرر ئۇچۇن: ولىي محمد ترجمانى.

УФА

Типо-литография „Октябрьский Натиск.“

1926 г.

مىراجە:

- ۱) اسلام دىنىنىڭ فىئى حقىقتلەرگە موافقتى،
- ۲) يونسىن غەم توغروسىندە قرآن آيتلىرى،
- ۳) دىنلەرنىڭ قارالووى تارىخى،
- ۴) وعظ نىمۇنەسى
- ۵) نىكاح خىتبەسى
- ۶) نمازلاردا قرائت نىڭ قىچقىرىپ و يەشەرن اوقولووى حقدە،
- ۷) رىسمى قىسىم.

السلام

مجلسی

ان الدین عند الله الاسلام

اؤغست ۱۹۲۶ ییل

صفر ییل ۱۳۴۵

سان ۴.

بسم الله الرحمن الرحيم

مدر. ديمك قرآن كريم نظر نده سياره-
 لهر، اولابر گه اوقماشلمش، برزوركره
 برجيمدق لكن صورته قدرت ايله برسى
 آرتندن برسى نوبت ايله آبرلب بارلقعه
 چقانلار. بو آيتده گى «كانتارنقا» سو-
 زى برنچى معنائى (يعنى سياره اولاچق
 هيدوله سيره برسى اوستندن برسى قابلاب
 آلعان حجاب وستره حالنده اولو دورى)
 آكلات، در. «ففتقناهما» نظمى ۸ و ۹ نچى
 معنلرينى ظاهر عباره سيله، ۷ نچى
 معناسنى دلالت التزامى ايله آكلاته در.
 هم سبع طرائق نظمى ظاهر عباره سيله
 ۷ نچى معنائى آكلاته در.
 (۳۴) تسقه سى: بوقاروده سويله نمش

سياره لر اول بتشك. برجيمدق
 اولعانلار. (۱)
 (باشى ۳ نچى ساندا)
 (۳۳) انبيا سورسى ۳۱ نچى آت
 «اوام برالدين كفر را ان السموات والا-
 رض كانتارنقا ففتقنهما ايا كافرلر
 بلمه يورلر ميكه، تحقبق يوقارى جرم
 لهر و برينشك اولديلر ايدى بس
 آنلارى آيردق» نظم جليمنده بر هم
 يوقارى جرم لهر اولا برسى، برسى ايله
 اوقماشلمش بر وجود اولارهق دور
 آيتمشلر، صورته سياره لهرك، بر برك
 شول اوقماشلمش بر طوبدن آبرلوب
 بارلقعه كيتولمش اولدقلرى آچق معلو-

(۱) بو مقاله ننگ مسئوليتى اداره گه عائد بولماينچه مقاله صاحيبنه عائد.

تحقیق له ردن بونه نیجه له الله ایدلیور له:

(۱) «طباقا» ، ملك سور سنده قدرت الهیینه اثبات مقامنده، معنایر اچنده الك کلمبی اولان موافق و متناسب معناسنده استعمال ایدلمشدر. (۲) نوح سور سنده تورلی طور له رده عالم انساننی یارانونی بیانعه دلیل مقامنده، بر حاله ن تیکنچی حاله تبدیل و تحویل ایله ترقی ایتمک معناسنده استعمال ایدلمش. (۳) انبیاء سور سنده ۳۱ نچی آیت ایله ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹ نچی معنایر نده قوللانمش.

(۴) سبع طرائق نظم ایله ۷ نچی معنا له ری آدلانلمقده در.

(۵) «فتقناهما» دیوب فاعل تعقیبیه ایله نیتور لورن سیاره له اولان بتشک اول قندن سوگره تعاقب طریقیله بری آر تندن بری وجوده دلک کله ریده آشکلا شبله در.

دیوب عصر سعادتده استعمال ایدلمش «طباقا» معنایر قرآنده کویره گئی سو یله ندمشدر. فقط مقامده مناسب معنایر ده قوللانمشدر. قدرت الهیینه اثبات مقامنده «طباقا» سوزینک تمام کلام معناسیله افده ایدلمش کی قلعان معنایر نی اچنده آلمش دبیه یه مویکندر.

(۳۵) «طباقا» سوزینک صوعان فاعلی کبک قات، قات، برسی اوستندن برسی قابلاب آلعان دیگن یاصالیه معنا چاره بده «الله یدی کوکلر نی بر سی اوستینه برسینی صوعان فاعلی کبی قات، قات یتوب یارانندی» دیوب ترجمه اسلام

سوزی دکلم، هم اسلام تفسیری اولورعه لایقده دکلمر. بطلیه موس هیئت نظریه سینده، اصطلاح لر یفه قارالوب یاصالیه معنا گه قاراب ایتلگهن تفسیر لر دن قرآن کریم بیانله ری عالیدر.

سیاره له ر قبا کبی قاطی جسم ئوستنده یور یور لر می؟ اسلام نه دیور؟

(۳۶) قرآنده ۱۳-۲ آیت: «الله الذی رفع السموات بغير عمد تر و نها» «الله اوله ذات که یو عاری جرم لر ی سز کور- دکنز کبی در اکسز کوتر دی، رفع ایتمدی» دیهره ک سیاره لر ک، جرم علو- یله رنش هیچ بر نسنه یه تیمه سمن اچق فضا ده نور دقلر نی بیان ایتمدر. حتی بر نسنه یه تیمه سمن، طوقونما سمن فضا ده اثبات و جرد ایتمدی کله رینی بدیهیات حسیاتدن، مشاهد ائندن صانایاره ق «ترو- هاء» دیوب بزم عس له ربزه حواله ایتمشدر.

(۳۷) ۳۵ س «ان الله یمسک السموات والارض ان تزولا و لئن زلتا ان امسکهما من احد من بعده» تحقیق الله یوقاری جرم له ری و یری طوتا یور که زائل اولما- سونلره، اگرده زائل او اسیله ره، الله دن باشقه طونا چق هیچ بر کم یوقدر «دیهره ک یوقاری جرم لر ک و برنک هیچ بر نسنه یه تیمه یه رک فقط فضا ده نور دقلر نی اچق بیان ایتمشدر. حتی جرم علویله ر مدار- ارندن چاره ق توشوب کیده ره ره سه، هیچ بر توتوب توفقاته چق نرسه ره او امل

دعنی فقط آچق فضاہ تور دقلرینی هر کم بلور در جده آکلانمشدر.
دیماک سیاره لهر (قرآن نظرنده) فقط فضاہ حرکت ایده یور لهر. هیچ بر قبا کبی، فلک کبی نرسه اوستینه قویولمه- مشدر.

«طباقا» نظمینی رسول الله ص عدم تفسیر ایتمش می؟

(۳۸) «طباقا» سوزنی تفسیر اولور لوق رسول الله دن متر اتر یا که مشهور در جه سنده ثابت بر حدیث کوره آمادم. بعض-ندا و متنا ضعیفی روایت لهر اواسده رسول- الله دن ثبوتی بیوک شبهه لی اولدغندن یازره ره و رسول الله افندیزه اسناد ایده رک سویله رگه جرات ئیده مادم

لکن بده الخلق بابلر نده، صحاح سته- ده گی مهراج حدیثار نده جرم علوبلهر حقدنه اولان بیانلره دقت ایلمسه سیاره- رک هیچ نرسنه به نیمه یه رک اثبات وجود ایتدکلری بر جرم دن، سیار دن ایکنچی سینه سفر و سیاحت ایده رگه ممکن اولور در جده آچق فضاہ اولدقنری فهم لهنه در ۲۰ بر سیاره دن ایکنچی سیاره که قدری نیچه بوز بلارچه آچق فضا و مسافله اولدغی بیان ایلامشدر. بده علمیه رسول الله افندیز اجرام سماویه ننگ سیاره لرک هیچ بر نرسه که نیمه بهرک، قبا بی قاطی جسم اوستنده اولمه یه رق فضاہ حرکت ایتدکلرنی آکلانمشدر.

سیاره لر رگه خالص اسلام نظری.

(۳۹) یو فاروده سویله نمش آیتارک صریح و آچق بیانلرینه قراغانده سیاه- ره لهر حقدنه اوشبو اساس و نه تیجه لهر حاصل اولاد:

(۱) سیاره لر بر اصلدن وجوده کیلمش- لهر.

(۲) بتون سیاره لر خلقت پارچه لری هالنده بتشک اولوب صوگره آبر ل شوب یدی اولوب توزولمشلهر.

(۳) تحول و تبدل قونولر یله زمانلر اوتویله حاضرگی حاللرینه ترقی ایتمشلهر.

(۴) صنعت و خلقتده، نظام و انتظامده، مدار و وضعیت لرنده متناسب حالده توزولمشلهر.

(۵) محر کلر نده، مدار لهر نده حرکت یده لهر.

(۶) بر ۸ نچی سیاره دن اولار هق حرکت ایده.

(۷) فضاہ حرکت یده لهر.

(۸) قبا یا که، فلک کبی بر نرسه نیوب، حرکت ایتولهری قطعیا یوق. ایشته اسلام بالالاری، صاف اسلام نظری اسمیله خاطر لرینه آچق حقیقت لردر.

سیاره لرک فضاہ عی قویولشی حقدنه تاریخی موازنه.

(۹) قرآن کر م، وحی ایلمش زمانده ۲ اعم وار ایدی: برسی فنی اعم، (۲) دینی اعم ایسی. فتنی اعم که قراغانده کواک، بلتر اوقلی (شفاف) سرد بر جسم.

بر قبا؛ سیارہ لہر، پلانیت لہر شول قبا
 ٹوسٹنڈہ حرکت ایدہ لہر ایسی۔ بو فکر
 ۱۴ عصر قدری دوام ایتدی، حتی ۱۴۷۳ نچی
 یل و جودہ کیلمش مشهور «کاپلیر» ده
 یولدزلار یالتر اوقلی بلور کبی قاطی
 بر جسم قباگہ بر کتلمش لہر۔ شول قباپیلا
 کبی یالتر اوقلی اولوب ایکی میل جعفرافی
 قانونلغندہ دیوب ظن ایتہ ایسی۔* دیمک
 زمان سعادندن ۹ یوز بلکہ آرتعراق بر
 زمان سوگندہده آور وپادہ کوکلہر یالتر۔
 وقلی پیلا کبی سردرسہ؛ سیارہ لہر،
 یولدزلہر شول قباگہ نعلوب قویلعانلار
 دیوب اعتقاد دوام ایتکهن، لکن، قرآن
 کریم، ۳۱، ۳۵ فچی سورہ لہر ده گی بیلا۔
 مہری ایلہ «کوک آندا بن نرسہ لردن
 عبارت توگول؛ بلکہ فسادہ سیارہ لہر،
 دراکسز، دورا برار دبرک بوتون دنیایہ
 اعلان ایتدی۔ بو اعلانی ایلہ بوتون
 عقللارہ حریت، کیچک حقیقت میدان۔
 لہری آچدی۔ اشیئہ بو کون فن، بیوک
 الہتار، تیلیسقولار سایہ سنندہ اوشبو
 قرآن کریم بیان ایتمش حقیقتی قہرل
 ایتمشدر۔
 (۲) فنی آعم گہ قاراعاندا «بیر و
 سیارہ لہر بر بیوک کرہ حالندہ بتشک
 ولوبندہ شوگرہ ابرلشوب پلانیت لہر
 میدانہ کیلگہ نلہر» دیکهن اعتقاد فن
 اسمیلہ قرآن اینگان زماندہ یوق ایسی۔
 (* پرافیصور استرانونفنگ یولدزار
 اسمندہ گی اثرینگ ۲۴۸ بیتینہ قارالور۔

علم کرسیلہری بویلہ تعلیم دن خالی
 ایدیلہر۔ بو نظر، فقط ۱۸ نچی عصرده
 قانت۔ لاپلاص نظر یلہر فنن سوگندہ
 قبول ایدلی۔ حالبوکہ قرآن کریم مکی
 سورہده اولان «ان السموات والارض
 کانتار تفاقفتقناهما» دیکان نظم ایلہ بو
 حقیقتی اعلان ایتمش ایسی۔ دیمک قرآن
 خیرندن مکث بر یوز یللار اوتدکن
 شوگرہ فن، نظریہ اولارہق قبول ایتمشدر
 (۳) قرآن اینگان زماندہ سیارہ لہرک
 تبدلات و تحولات قانونی بوینچہ ترقی و
 تکامل بویلہ بو حالہ کیلوب ایرشوی
 حقدہ فنی بر دستور یاکی فنی بر اسم۔
 سلمی تعلیم یوق ایدی، ذی میقریت کبی
 بر ایکی ذاتنگ باشندہ بو فکرنگ شاولا۔
 لہری اولسدہ فنی بر نظریہ حکمنی
 آلمہ مشدر بلکہ بر تحمین و بر تصور
 اولوب قالعان ایدی۔ حالبوکہ قرآن کریم:
 الہ تر و کینی خلق اللہ سبع سموات طباقا
 دیوب ترقی بویلہ پلانیت لہرک بو حالگہ
 تشولرنی مشاهدات وحسیات جملہ سنندن
 یصاناب بزلرہ نقتیش ایدمر گہ امر ایتمش
 ایدی۔ فنچہ: چن معناسیلہ سیارہ لہرک و
 مادیات عالمنگ تدریج و تکامل نظریہ سیلہ
 بو حالہ کیلوب یتشولری فکری ۱۸۰۲
 نچی یلدہ تہ لگهن «ایرازم داروین»،
 ۱۸۲۶ نچی یلدہ تولمش «ژان لاپمارک»،
 ۱۸۸۲ نچی یلدہ تولمش چارلس داروین
 لرننگ علمی خدمت لری سایہ مندہ فندہ
 بوکون قبول ایدامشدر۔

(۴) دینی آعم جهتندن قاراعانده دین سماویلردن حضرت موسیٰ عه اسناد ایدلمش تورات نظر یه سی قبول ایدلمش و دین سماوی نامنه تعلیم ایدلمکده ایدی. بو نظر شرق و غربنه شول جمله دن عربستانا نهدده دین نامنه (یهودا و مسیحیلر واسطه سیله) شول تورات نظر یه سی یورو توله ئیدی.

توراتنڭ، «تکوین الیخلاق» باندنه و باشقه عالم یاراتیلوننی بیان ایتکان ئورنلرده «پیر اول یارانبله» ۴ نچی کونده آی، قویاش یارانبله، آلارده کوك لوجه سینه قویولالار. کوك لوجه سینده بیوک محیط دینگری احاطه قیلغان...» کبی بیانلردن عبارت ایدی. اما پلانیت ارك یسی ئولشی، بر اصلین ایلوب یر سیاره دن اولوی، یوك حرکتی، مرکز اولماوی کبی بیانلر هیچ برسی مذکور توگل ایلی. قران کریم، موسوی و عیسوی یلرک شول نظرله رینه اعتبار ایتمه یه رک بلکه آچقندن آچق آلارعه خلاف، لکن علمی حقیقت لهره موافق اولغان ۸ حقیقتی میدانده قویمشدر.

(۳۹ نچی ماده گه قایتوب قاره)

بناءً علیه «قران دنیا یارادلو حقدنه تور اتدن آلوب یازغان، تورات عه اییهر گان» دیوب ئه یتلر قطعیاً درست توگل لکی میدانده در. چونکه قران کریم قطعیا قورات نظر یه سینه قارشیدر. بو حقدنه تفصیلنی کیله چکده بازهرم.

(۴۱) یوقاروده سویلانمش قران حقیقت

لهرنی کوز ئوگینه کیتره رک بیطرف عالم محاکمه ئیتسه، چیروانسکی کبی میساینیرارک اسلام حقدنه «میر اسلام» اسمنده یازغان کتابینڭ ۲ نچی جز ئنده «اسلام، کولکلرنی قبا کبی یدی فات دی، حتی بر کولکلن ایکنچی کولکده فرشته لهر چعوب یوررگه باسچلهر بار» دیوب ئه یتلر دیوب اسلام ئوستینه نه قنری یالغان و نه قنری افترائی اسناد ایتدکنی شاید دوشنور، بلور دیب بلهم. ییدی سیاره حقدنه صوبلو کفی غلطلری

(۴۲) صوبلو کفی. توبانده گی آیتنی

فاحش صورتده ترجمه ایتنه. مونه قران نظمی: «خلق سبع سموات طباقا» س. ملک، تور کچه ترجمه: «الله یوقاری جرم لهری بر برینه موافق، متناسب حالده یدی ایدره رک یارانسی» صوبلو کفی ترجمه سی: «تот, кто сотворил Семь Небес, (поставив) одно над другими сводами»

تور کچه ترجمه سی بولای اولوب چعادر: «تگی، کم یارانندی یدی کولکلرنی بری ئوستینه برسون قبالرگه قویار هق» ایندی موننی عربچه گه ترجمه ایتسه ک موننه شولای کیلوب چعادر: «ذاك الندی خلق سبع سموات، (واضعاً) واحدة فوق الاخری بالقبة» ایفدی او قویلر بیطرف محاکمه ئیتسونلر! فقط بر جمله فعلیه دن عبارت قران نظمی، صوبلو کفی ترجمه سینده قاراعانده بوتونلرین قران نظم اعندن چقمش! ایفدی بو قنری

فاخش خطالهر، باكه تصدا غلط له ايله
ترجمه ايتلگان ميسيانير لر اثر لهرى
ارقلى اسلام حقيقتى ارله نولسه حقيقتنگ

ح حرفيده اولمه يه چىمنى دوشونور سز
ديوب بلهم.
ضياء الدين الكمالى.

يونس عليه السلام تور سسنداغنى قرآن آيتارى.

سورة يونس: (فلولا كنت قرية آمنت
فنفعيا ايمانها الا قوم يونس) معناسى:
هيچ بر قزیه خاقننه (ديمك بر قومگه)
الله تعالى طرفندان ئيندر لگن عذابنى
بور گهچ كئنه كيتر گهن ايمانلارى فائده
يرمهدى، بارى يونس قومنگ كئنه
ايمانى فائده بىرى مقبول بولدى.

نبه الارنى تاشلاب چئعب كيتدى.
چئعب كيتوده ئوزن اختيارلى چئعووى
ئوچون بز تاراق قبلماز ديب اويلادى. (۱)
فنادى فى الظلمات ان لاله الا انت
سبحانك انى كنت من الظالمين). قارا
نعملةلاردا يونس ندا قيلدى: ئى الله
عبادت قىلنورغا كمل لياقت سىنده كئنه،
مبن سبنى بتون كيمچىلكلر دهن پاكلىمن
ئوز ئوزينه ظالم قىلوچتلار دان بولدم.
(بندى چئلكمدهن كىلگن ضعيفلگم سببلى
حقكى ئوتوده كيمچئلك قىلدم، صبر
ئيتو اصلاح ئىكهن صبر ئيتمه دم) الهى
كيمچئلكلر منى عفو ئيت! (۲)

(نما آمنا كشفنا عنهم العذاب الخزى
فى الحيرة الدنيا وتمعنا هم لى حين)
ايمان كيتر گهچ دۇنيا تر كىلگنه خور
فتلا تورعان عذابنى الاردان كوتوردك،
الارغه عذاب بيبهرمه دك، بيلگولنى وقتقا
قندر (اجل موعود) دۇنيادا يهشمتك.

صافات سورة سنده: (وان يونس لمن
المرسلين) حقيقتده يونس الله طرفندان
ببهرلگهن ئىلچئنه ده در. (اذابى الى
الملك المشحن فسه هم فكان من المحضين)
سین شول واقتنى ئىسئگه آل اول

انبيا سورة سنده: (وذاالمن اذذهب
مغضبا فظن ان لن نقدر عليه) اى پبعه
مبهر (رحمك هم) يونسنى ئىسئگه آل اول
(يونس) قومى ايمان كيتر مه گهچ، آچولا.

(۲) اصلاحنى قوبودان عبارت بواغان
كيمچئلكلر بىنى اعترافى قامنده كمال
تاءبندن حضرت يونس: (انى كنت من
الظالمين) ديب ئوز ئوزينه ظالم ئيتو
اسناد ئىتكهن.

(۱) اوشبو آيتدهگى (نون) عبارسى
بالق معناسنده بولب، ذاالنون دن مراد
حضرت يونس بولوندا اختلاف بوق.
(نقبر) عبارسى «والله ببسط الرزق لمن
يشاء وبقدر» (و بضيق)، واما اذا ما ابتلاه
فقدر عليه رزقه (فضيق عليه) آيتلر ندهگى
ككبك نضيق معناسنده در.

يونس، كىشىلەر ھەم مال بىلەن تولۇق كىيىمگە قاچىسى. اللەنىڭ رخصتىدىن باشقا قومۇن تاشلاپ چىقىپ كېتىدى. (۳)

(فەھم فەكان من المدحضين) كىيىمە. دەگى كىشىلەر ئوزۇن ئارا قىرغە (شۇباغا) سالىدىلاردا يونس سوغا- تاشلانورغە شۇباغا چىقىپ چىقىلاردان بولىدى. (آبارعاد) شۇباغا چىقىدى).

(فالتقمه الحوت وهو لم يم) يونسنى بالى يونسى و حالانىكى يونس شول وقتدا اوق ئوزىن شىلتەلەدى (٤) (فلولانە كان من المسبحين للمبث فى بطنه الى يوم يبعثون) ئەگەردە يونس (لااله الا انت سبحانك انى كنت من الظالمين) دىيىپ تىسبىيىش ئىتتىمۇ چىقىلاردەن (الله تعالى نى پاكلا وچى، اللهغا عبادت قىلىپ چىقىلاردان) بولىمىسا ئىدى، قىيامت كۈنى ئىنە قەدەر بالى ئىچىدە قالغان، چىقىمۇ ئەلماغان بولۇپ، بالى ئىچىدە

(۳) حضرت يونس غە بالى ئىچىدەن چىقىدىغان سۆڭىكىنى پىچەمبەرلىك بېرىلدى دېگەنلەر، ھەمدە بالى ئىچىدەن چىقىدىغان سۆڭىكىنى پىچەمبەر بولدى دېگەنلەر دە بار (وان يونس لمن المرسلين) آيتىنە سۆز كەيى فەكەر ھەۋافى بولسا كىرەك.

(٤) حضرت يونس بالى بۇنا باشلاپ بىلەن باقى بۇ ئىشنىڭ اللەنىڭ رخصتىدىن باشقا چىقىپ كېتىشىنىڭ جىزاسى بولۇپ ئاڭلاپ آچە، ھەم كىيىم، ئوزۇن شىلتەلى ئىدى دېگەن سۆز بولسا كىرەك.

ئولۇب ئانىڭ قېرى بالى ئارنى بولغان بولار ئىدى. لىكىن ئول ئىكەن ئوك اللەغا عبادەت قىلىپ چىقىلاردان بولغانلىقىدىن بىز آي بالى ئىچىدە قالدىمۇ مادىق» (فەبىدناھ بالىعرا و ھو سقىم) انى بالى ئىچىدەن آغاچسىز ھەم ئولەنسىز بولغان صحرا (بىلەن قىرىپىنا) تاشلايدى. بالى ئىچىدەن چىقىپ قەتئە ھەم ضەئىق، ھالىسىز ئىدى. (٥) (وانبىتنا علمه شجرة من يقطين) يقطين قىياق آغاچى ئوسىدرك. (١)

(وارسلناه الى مائنه الى اوزىدون) بىز اول يونسنى يوزمىك ياكى ئاندىن آرتىق دىيىپ اولدىلارلىق بىك كۆپ خەتتە پىچەمبەر ئىتىپ بىيەردىك.

(فامنوفتمعناهم الى حين) پىچەمبەرگە ايمان كىتىدىلار دە بىلىمگۈلى ۋاقىتقا قىر بىز (٥) حضرت يونس غەنىڭ ھالىنى ئىشەنسىزى سىلامنىڭ ئۇچۇن كىيىملىك بولغان قىر ھەۋادان چىقىپ بولۇپ بالى ئىچىدە ئۇزاق ۋاقىتلار ياتىۋىدىغان بولغان (چۇنىكى اول ئۇزاق ياتىغان) ئانىڭ ھەم سىز لەنۋى كەملىك ھەۋدىتىدىن اللە ھەم ئىشەنسىزلىكىڭىزنىڭ ئاچۇۋىدە ئۇچۇر ھەم بولۇپ كىرەك دېگەن فەكەرگە كېلىپ، سەككىز دەرىجە قاننى قايسىۋىدىغان ئىشەنسىزلىك بولۇپ تىيىش.

(١) يقطين غەبارەسىن قىياق دىيىپ ياكى ساقى يوق كىيىم يەنە ئاۋاي ئوسملىك دىيىپ دە تەفسىر ئىتتىمۇ چىقىلار بار.

آلارنى يەشەندىك. حضرت يونس واقعه لېرن آچق آكلانقان قرآن آيتلىرى شوندا تمام بولا.

مفكور آيتلەردەن آكلاشلغان واقعه لھرنى توبەندە كېچە خالاصە ئېتەر گە مەمكن: اللھ حضرتلىرى يونس بن متى (۲) نى يوز مك قىر خلقغە پېغەمبەر ئېتە، خلق پېغەمبەر ئۇندەون قبول ئېتە. قبول ئېتەمە لھرنە، قارشولار ئنا پېغەمبەرنىڭ آچورى كېلە و خاطرئى قالادا چئعب كېتە، سو بوينا (دجلە يلعاسى) بارا، قوزغالارغا تۇرغان كېمەگە توغرى كېلىب كېمەگە اوئرا، كېمە بېك تولى بولا، كېمەدەگى كىشلەردەن بىر نېچەسى سوغا تاشلانارغا ئېدىش بولب، سوغا تاشلانوجىملار ئۇچۇن قرعە (شۇباغا) سالنب، حضرت يونس قەدە. قرعە چئعاده سوغا تاشلاناب بالق يوتا. بالق يوتقان وقتە اللھنىڭ رخصتندەن باشقا چئعب كېتونك ياراماغان ئش بولوون آكلاب اللھغە توبە ئېتوب توبەسى مقبول بولا، بالق ئچندەن تېزگىنە يلغا قريينا چئعارولا، يارغا چئغغان وقتە ضعبلەنگەن، حالسزلەنگەن، آغاچسز، توله. نىز قۇرى يار بويندا توسىرلگەن (۲) مىمىنىڭ ئوستى تانك تشد. ىدى بلەن اوقولا. و يونس ابن متى بفتح الميم و تشديد التاء المثناة من فوق عمدة القارى

«قالباق» نىڭ يافراقلىرى بلەن فايدالاناب استراحت ئېتەكەن بولا. واقعهنىڭ قرآن كرىمەن آكلاشلغان مھم نقتەلەرى و كېرەكلى يېرلەرى شولار بولسا كېرەك. حضرت يونس واقعهلەرى قرآن كرىمە بارى وعظ لەنو و عبرت لەنو اورنندا هم (نون) سورەسندەگى (فاصبر لحكم ربك ولا تكن كصاحب الحوت اذ نادى ربه الايته) آيتىنىڭ بىلەروونئە كورە ارشاد وظيفە ارىنى ئوتتو و حضرت پېغەمبەرنى صبر قىلو و ئۇندەودە نقى تۇرو و خلقنىڭ قارشىلىق قىلووندان ئوزگەرش كورسە. تەو ئۇچۇن ذكر ئېنىلگەن. سوغا تاشلانو قرعە سالشونىڭ سېبىلەرى توغروسىندا قرآنندە بىر سوزدە ئەيتلىمەگەن، ئانى ئەيتوگە حاجت هم بولماغان. اور بۇك تۇيەلگەن كېمە سونىڭ ئور. تاشىندا كىرگەچ كىنە چىل. دا اول چئعب كېمەگە سو كرئب بانا باشلاغاچ كېمەنى يېنىلگەنەك ئۇچۇن، ئېكى ضرورنىڭ قايسى ازراغن آغا قويب كېمەدەگى خلقنىڭ قايسى برەولەرن سوغا تاشلاو فكىرنە كېلەلەرى، برەوگەدە، جېر و ظلم بولماسن ئۇچۇن شۇباغا سالو اصولى بلەن بو مسئلەنى چېشولەرى، يراق احتمالاردان توگىل. شولادە بولسا اوشېو حقدە قرآنندەدە و پېغەمبەرنىڭ صحىح ھىلەلە. رندەدە بىر سوزدە ئەيتلمەگەچ، نىسپىر. لھربزدەگى كوچرلگەن سوزلەر نىكە تۇبلى منبەلەرى بولماغاچ، ئىڭ يىخشى مى بو

مستله ده قرآن بيانندان آرتقى قدر نىدىن
تېك تۇرۇپ بولسە كىرەك.

حضرت يونسنىڭ باقى ئىچىدىن تېز گىنە
چىقىپ (۱) «فېلىنا» فەلىنىڭ «فالىنىمە»
فەلىنىمە فەلىنىمە عطفى قىلىنىۋاتقان
آچىق آڭلاپ بولسا. امام فخرالرازى خىزىر تىلىرى

(۱) «مىسلىھەتلەرنىڭ قرانلىرى يونس
پېغەمبەرنى باقى قارىغاندا قۇرۇق كۆن
ياتقان دېيىش ئىيتىمى ۋە ھالدىكى جان ئىيتىمى.
لەرنىڭ يەشەپلەرنى ئۇچۇن بېلىگۈلى
ئولچەۋدە ھوا كىرەك بولسا. شۇنداققان
يونس پېغەمبەر باقى قارىغاندا قۇرۇق كۆن
تۇردى دېگەن سۆز ھېچ مېمكىن بولماغان
دەۋى» دېيىپ مېسىيانىرلەر شېھەسىنە اورۇن
بوق. چۇنكى قرآن كرىمىدە دەھىچ
ھېتىلەردە دە يونس پېغەمبەرنىڭ باقى
قارىغاندا كۆپمى ياتقانلىقى ھىقىدە بىر سۆز
دە يوق. بىلكە حضرت يونسنىڭ باقى
قارىغاندا كۆپمى كىرەك بولسا يونسنىڭ قراندىن
آچىق آڭلاپ بولسا.

مفاتىح الغىب دە: قال الحسن «لم يلبث الا
قليلًا واخرج من بطنه بعد الوقت الذى
التقى به» دېيىپ باقى يونسنىڭ كىرىپ چىقىپ
ھىقىدىن روابىت ئىيتىمى. شۇندا كۆرە يونس
غەم باقى قارىغاندا ۳ كۆن، ۷ كۆن، ۲۰،
۳۰، ۴۰ كۆن ياتقان دېگەن روابىتلەر قرآن
كرىمىنىڭ ظاھىرىدە خىلاف.

«حضرت يونس واقىئەلەرنىدە قرآن
آيتلەرنىدە پېغەمبەر بىزنىڭ ھىدىتىلەر نىدىن
آڭلاشمايماغان ئىتلىك نى قدر غەرىب
ھىكىايەلەر كۆرۈنە. بو كۆچۈرلەگەن ھىكىا
يەلەرنىڭ بايتاقلىرى تورا ئىدە (كىتاب
نېۋە يونان) نىڭ اصحابلار ئىدىن. ئانغانلار
امام فخرالرازى مەككە ھىكىايەلەرنى
كۆچۈرگەندە سوڭ: «والله اعلم بحقيقته
الحال» دېيىپ منقول بولغان ھىكىايەلەرگە
ئورۇننىڭ شىكىلەندۈرۈلۈپ، قاراۋون، اوشانلىقى
كىلىمەتون بىلەن بولسا.

پېغەمبەرلەر ھىقىدە قرآن كرىم بىلەن
صحيح ھىدىتىلەردەن چىتىكە چىقىپ، آرتقى
سۆز سۆيلىۋەندەن، اسرا ئىيتىمى ھىكىايەلەرگە
بىرلۈك ساقلاشنى تېيىش بولسا كىرەك.
نعمت الله بن فيض الله

خاتىن - قىزلارغا غائىد. (۱)

۱ - نىكاھلانغاندا سوڭ ئىير بىلەن
خاتىن بىر - بىرىنى بىلەن تورا باشلى. طىبىقى
بالالاردا بولسا. بو وقت ئىير بىلەن خاتىن ئاتا
ئانا بولسا، باشقا بىر ھالگە كىرگەن بولالار.
ئىيتىمى پۇلار يىگىت ۋە توناشقان چىغىب
ئاتا ۋە باقى دەۋرىدە كىرەلەر.
مۇنە بو دەۋردە بولارنىڭ بىر - بىرىنى
قارشى ئونەۋ تېيىشلى بولغان ھىقىلارنى ۋە
(۱) باشى ۱۱ - ۱۶ سانلار دە. شۇنچ

بۇرچلارنى بولو بىلەن بىر بىر، ياكى دۇنياغا
آياتى باسقان مەھسۇم يەش بالالارنى قارشى د
بۇرچلارنى بولسا. مېن بو كىچىككە ماقالە مەنە
ئاتا - ئانىنىڭ بالالارغا بىر تېيىشلى بولغان
اخلاقى بۇرچلارنىدىن بىر نېچەسىنى گىنە
بىلدىر بىلەن، تۇز جەنە ھىقىلەرنىمە
قارشى بۇرچم دېيىپ بىلەم.
ئەگەر دە ئاتا ئانىنىڭ بالالارغا قارشى بو

لغان بورچلارنى بېرىنچى يېتىكمەسە، ئانا
ئانىنىڭ ھەم بالالارنىڭ بېتىمىسىنى تۇتۇشقا
ئۆزۈڭلەرگە قىلغۇچى بولۇڭلار.

۲ - رسول ئىمام افندى، زىيارەتلىرى
ئىدىيە «من ولد لدولك فاجيىسىن اسمە وادبە،
فاذا بلخ فليزوجه فان بلخ وام يزوجه فاصاب
اىما فانما ائمه على ابيه» مشكوة شريفى
باب الولي فى النكاح صحيفە ۲۶۳ مەناسى
دېر كىشىنىڭ بالاسى تۇسا، ئىككى ئىككى مانور
ئېسىم قوبىسىن، سۇكرا كور كەم خالق بېرىپ
ادب و تەربىيەلى بولۇپ يېتىلىشىشىن، بالغا.
لۇغە ئىرىشسە ئۆيلەندىرىسىن. ئەگەر ئۆيلە.
ندىمە سېلىپ بالا كىتەنغا ئۇچراسا، ئانىنىڭ
گىناھىسى ئانا ئانىسىغا «مونا بو خىبىدىن
آكلاشلاي دىياعە كىلەن بالادە ئۇچ دەور
بولۇ:

بىرىنچى ئېسىم قوشۇد دەورچى، صبىلىق
دەورى دىيىپ ئاتالا.

ئىككىنچى ئادب كە ئۆيىرەتەن تەلىم و تەربىيە
دەورى.

ئۈچىنچى توناشلىق و يېتىملىك دەورلە.
رى. ئىككىنچى تۈرلى ئەيىتلىسە دورخىزانە،
دەور تەربىيە و دورخىبابت دە دىيىپ ئېيتىۋ.
لدىر.

مۇداشول ئۇچ دەورلارنىڭ ئۆچسەندە،
ئانا ئانا ئۆستىنە يۈتەنكەن اخلاقى، ئور
يۈكلەر و بورچلار بولۇپ، اوشبو بورچ
چلارنى ئوتتۇر و يېرىنە يېتىكمەس اسلام
دىنى طرفىدىن ئانا ئاناغا فرض و دېرەكلى
ئىشدر. صبىلىق وقتى: بو وقتدە ئانا ئانىنىڭ

ئىككى زور وظيفە و بورچى بالانىڭ سىلا
مىلىكىنى ساقلاش ئۇچۇن تېشىلى قاعدەلەرنى
رعايە قىلىپ ئۆسىدۇر وويدىر. ئەگەر دە بىر
بالانىڭ سىلا مىلىكىنى ساقلاشقا رعايە قىلىنمەسە،
اول بالانىڭ تەنى يېتىشمەس بولۇپ ئۆسۈش
ياكى ئورۇ بولۇغا سېلىپ بولۇپ. بالا تەربىيە
لەر اصوللارنى كورسەتكەن كۆپ كىتابلار
بولغانغا، بو تۈردا آرتۇق نەرسە يازمىغا
شۇنى غەنا ئەيتىمە: بالا توغراچا دا ئانى
قەدەرى بارى ئانا سۈتتى بىلەن كىتەن تەربىيە
لەنەر، ھەر ئىككى سەئەتتە تويغۇنچى بىر
مەنبە ئىمىزۇ. اگر ئانىنىڭ سۈت بولمىسا،
ياكى يېتىشمەسە، سېپىر سۈتتە بىر ئاز سو
قۇشۇپ قايناتىدا بىر ئاز شىكەر سالىپ شول
سۈتنى ئىمىز (ئىچىر). ھەر كۈن ياكى
ئىككى كۈندە بىر ئاقىر يۈزىدىن ئۆست
- باشىن، اورن يېرىلەرنى قۇرى و پىك
تۇتار. ئەگەر بالا اوشبو روشە تەربىيە
لەنسە، كۈندەك وقتىن يوقۇ بىلەن ئۆتكەن.
يوقۇدا بالانىڭ تەنى كۈندەك ھەم تازا
ماتۇر بولۇپ ئۆسە، سىراخا كورمىدى شول
سېلىپ بىر يەش تولغاندا ئابىغا يۈز دە
باشلىرى. بىزنىڭ اسلام شىرىعتىدە ئىمىز و
دەورنىڭ ئىككى كۈنچى ئىككى بىل يارمىدى
ئىككى بىل يارمى يېشى تەربىيە كورگەن بالا،
شول وقت يېشى سۈيلىشەندە باشلار.

ئىككىنچى دەور: دەور تەربىيەدىر. ئىندى
بو دەردە ئانا ئانىنىڭ بالالار حقىداغى وظيفە
و بورچى زور ايا و كېتەن؛ چۈنكى بو
دەردە بالاعا كۆرە، ئانا ئانىنىڭ ھەم

باشقالاردان ھەر بىر كورگەن و ئىشىتمە نلەرن سوراشا و آلارنىڭ عادەت و يوللا- رن ئۆزىنە آلا و يوقدرا باشلى. ئەگەر دە بالاغا اوشبو اڭ كره باشلاغان دەوردە اعتبار قىلنمەسە، اخلاقىز و تربيەدن مەروم كىشىلەر آراسىدا يور تلسە، اول بالا آلاردان ناچار سوزلەر ئىشتمە و ناچار ئىشلەر كورەدە مەروم بالانىڭ صافى كۆ- گلىنە اوشبو ناچارلىقلار بوغا كوندەن كون اخلاقى بوزولا و تربيەسىز لەنە آخۇر- ندە آنا آنانىڭ ھەمدە بالانىڭ بختىز بولب، زور حسرتلەر كورۇننە سەبب بولە. شول سەببلى بو دەوردە بالانىڭ روھن تربيەلەوگە اوتق كۆڭل قوبارغا، عاقل بولۇدان ساقلانغا تېشى بېكرەكەدە آنا آنا ئوزى ئىشلەگەن ئىشى و سويلەگەن سوزى بلەن كورگەم كوچرگىچ بولب، عائىلە ئىچىدە گى بىر رىنە بولغان سلقلىق و باشقا ئىزغىشو و ارتشو كېى بالانىڭ اخلاقىغا ناچار تاثير بېرە تورغان نر- سەلەردن بىك ساقلانغا و كورسەنمەسكە تېشىنر.

ئوقۇ و قىتى يېتىكچ، اخلاق علمن ئۆزىرە تەب آندان سۇڭ بېرلى مەكتەبلەرگە بېروب، دۇنيادا نۇرو ئوچون كېرەكلى

بولغان دۇنيوى علملەرنى دە ئۆزىرە-نو كېرەك. چونكى ھەر كەمگە بوغارى مەكتە- بلەرگە كىر ئوقۇ مەكەن بولمە، شول سەببلى بالانىڭ باشلاغچ تېلېم دەن دە مەروم قىلمەسقا تېشىنر.

ئوچۇنچى يىگىتلىك دەورى: بو دەوردە بالانىڭ آنا آنا ئوستىندە بولغان مشقتى بتوب، تورمشقا چغودەورى باشلانما. بو وقت آنا آنا بالانى توفىقى و اخلاقى ھەر يولداشۇنغا قوشب دۇنيا تورمشىنا كىر تور كە يول باشچىلىق قىلىوون لازم بولادىر. مونا اوشبو وظيفە و بورچلار يېرىنە يېتىكر لىسە آنا آنالىق وظيفەسى ئوتتە. لىگەن بولمە اللەتعالى ھم انسانىت تاشىندا آنا آنا جوابقا قالماس. بوندىن سوڭقى احوالى و اخلاقى تورسىندا بولغان بتسون مسئوليت بالانىڭ ئوزلەرى ئوستىنە بۇلنەنچەك. چونكى آلار تېزدەن ئۆزلىرى دە آنا بولب، اوشبو وظيفەلەرنى ئوتتە بلەن دېنمىز طرفندان بورچلىق بولماقلا.

مونا بىلگەنم قەدەر توز چىسىداشلىرىمە قاراتب ئەيتىر كە تەلەگەن تەلەكلەرم شون- دان عبارت. توفىق و ھدايت اللەدن در- نظار نەدە قاضىبە: حليصە بوپى

دېنلەرنىڭ تارالووى تارىخى.

پاىستان و باشقە تۇرك شەھارى مەجرتىڭ يوزىنچى يىللار ندا ھەر بىن ھەببى العزىز نىڭ ئۆزى دەوى بلەن اسلام دېنن قېبول

خراسان و فارس بېرىندە گى خلىق امويە خلىقىلەرنىدەن و لېدو سەلىماننىڭ سىلطانلىقى زمانىدە اسلام دېنن قېبول ئىتىدىلەر.

ئىتتىپ پادىشاھلار ئۇنىڭ اسمىلەرنى ئەرەب اسمىلەرى بىلەن ئاتى باشلايدىلار. ئافرىقالى بىر بىرلەر بىلەن طرالىس و تۇنسايلىلەر دىخى بوزىنچى بىللاردا، بەزى رىۋايەتلەرگە قاراغاندا خىلفائى راشىدىن دەن حسابلانا تۇرغان غەربىن العزىزنىڭ سېرتىن و تۇرموشىنى ايشىتوب مىسلمان بولدىلار. شول كۈنىچە اسلامىت مىسلمانلار قوللىنىنە كىرگەن يىرلەردە ئاقرى ئاقى بىلەن، اسلام خىلىفەلىرى و فانجارى طرفىدەن كۈچلەپ بولمىچە، تاراللىدى. اسلام دىنىنى ئۇلك زاماندا تارالغان كېلك، اسلام عىسكىرى آياق باسماغان يىرلەردە تارالوب تۇرغان اون ئىككى مىليون خىلقى بولغان سېپىر طرفلارى، اول يىرلەردە گى مىسلمان دولتىلىرى بىتكەندەن سول روسىيە دولتىنىڭ كۈچلەپ خرىستىيان ئىتىكەن بىنوى قىرغىز و مچو-سىيلەردەن باشقىسى ھەممىسى مىسلمان دىنىدە بولوب، اسلامىت ھەمان آرتوب، تارالوب نورماقادىر. لىكن شونىنچى عىجب ئوردوبا جىرافونى بىدى يوز يىل مىننى ھىكم سىرۇب كۈچۇم خان عىسرىدە بىتر-لىگەن اسلام مىملىتىنىڭ اورنلاشقان يىرى بولغان سېپىر يەدە مىسلمانلارنىڭ سانىن بىك آز كۆرسەتكەن كېلك، قىتاي چىكىنە قىر جەيلگەن قىرغىز، چىتاي، تاتارلارنىڭ قىتاي مىسلمانلارى بىلەن بىرگە بىتمەش مىلپ-ونچە ئىرىشكەن سانلاردا بارى اونبىش مىلىيىرندا نارتق توگىل دىب عدوا قىلالار.

سېر قىتايلىرىدىن باشقىچە بىر مېھىت جىزىرلەردە تۇرا تۇرغان خىلقلار بىلەن ئافرىقادەن مىسلمانلارنىڭ دە سول كىچى حساب قە قاراغاندا دور تەن ئىسۇچ ئىسۇشى مىسلمان در. يوعارىدا ئەيتلگەن مىسلمانلار ئوزلىرى تۇرلى قىم و قىيىلەردەن، بىرسى بىرسىنى يراق مىملىكتەردەن، يىرلارنىدە اسلام دىنى تارالوب تۇچۇن سوعىش باروچى و آياق باسوچى بولماغان بولب، تۇرلى عىسرىدە اسلام دىنىن قىبول ئىتولرى ئوز اخىتارلىرى بىلەن بولمىچە، كۈچلەپ بولمىچە بولوبون اثبات ئىتىوگە ھىچ دىلىل يوق. يىر توگەرە گىنىنىڭ بىتون يىردەگى مىسلمانلارنىڭ سانى دورست حساب ئىتىدا گەندە ئىسۇچ يوز قىر مىليون چاماسىندا بولب، بولار آراسىدا اسلام دىنىنىڭ تارالوب قىلچ قوتى بىلەن گىنە بولوبون اثبات ئىتىو تىر، قىر تەصب و كىرىللك كۆرسەتەن دعوى ئىتىوچى بولسەدە، مەكىن توگىل. نىسرا ئىتىنىڭ ئۇلك تارالوبى بارى قىلچ قوتى بىلەن گىنە بولسەدە كىشىلەر آراسىدا اىتبارن يوعالتورلىق عىب ئىتىلمەدى، دىنىگە كىمچىللكلى سائامان كېلك، اسلام دىنى دە قىلچ قوتى بىلەن گىنە تارالوبون فرض ئىتىسەكە عىب ئىتىلورگە لايىق بولماوى مەلوم ايسەدە، لىكن يوعارىدا يازغان دىللىلەر، زامان ئونكەن ساين اسلام دىنىنى-نىڭ ھىقىقىتىنە ئىرىشوب اسلام دىنىن قىبول

كۈچەيىپ، نىسارالار ھەر يېزىدا عىبادەتلەرنى
 ۋە دىنگە ئۇندەۋەرلەرنى ئاچقانداق
 پۇرتۇرگە ۋە عىبادەتخانىلەر بىنا ئېستەرگە
 باشلايدىلار. نىسارانىت مەكۇر قىستانتىن
 زىمانەسىدە ھۆكۈمەت ھىمايەسىدە ئالەنۇب
 قۇرال كۈچى بىلەن - ئافلانورغە ۋە تارالورغە
 باشلايدى.

قىستانتىن دەن سۇڭ كىلىدەن روم
 ھاكىملەرى (ئىمپېراتورلار) قايسى
 مەسۇلىكىنى قىسب نىسارانىتىنى تارانا،
 قايسىلارنى مەسۇلىلەر ياعىنا ئوشب ئالارنى
 ھىمايە قىلىپ ياقلاپ، نىسارانىتىنى قىسا،
 ۋە بىررگە اجتھاد قىلالار ئىدى.

مىلادىدىن ۳۶۳ نچى يىلدا رومە تىختىنە
 يوقىانوس اوتروب، نىسارانىنى ھىمايت
 قىلۇدا بىرنچى قىستانتىن يولىنە كىردى،
 رومە دولتىنە باش ئىمەگەن دولتەلەرگە
 دىنى سوعىشلار آچدى. يوقىانوس زىمانىدە
 نىسارالەردە ئىككى مرتبە تىرلو ۋە كوتەرلو
 آثرى كوراپ، دىنگە ئۇندەۋەرلىرى ئاچقانداق
 ئاچقۇر قىلىپ.

لىكىن نىسارانىت بو ھاكىملەر زىمانەسىدە
 ياخشى اوق تارالدىن ايسەدە، مىلادىدەن
 دورنچى عصرنىڭ آخىرلەرنىدە رومە تىختىنە
 اوتقان تىپودوس زىمانىدە چىكىلى عىمىسى
 رەۋشە تارالمايدى. تىپودوس نىسارانىتىنى
 ھىمايە قىلۇدا ۋە تارالورغە تىرشۇدا ئىلكەگى
 ھاكىملەر يول - بىلەن ئىگىدە قىناغىتە نىچە،
 دىنلەر تارىخىدە ئىلكە كورامەگەن ۋە
 ئىستىمامەگەن يولغا كىردى روم دولتى

ئىتكەن تۇرلى قوملارنىڭ احوال ۋە وقايع
 تارىخىلارنى بو قىزىقنىڭ تۇبىسىز ۋە باطل
 ئىكەنلىگىن كورسەتەدۇر.

نىسارانىتنىڭ يىر يوزىدە ظاھىر بۇلۇۋى
 ۋە رەۋشە تارالۇۋى.

ئىلكە ئۈچىنچى قىلىدە يازىلدىقچە نىسارا-
 نىتنىڭ ئىلكى نىسارانىنى قۇرال كۈچى
 بىلەن بولدى. نىسارانىت دىنىنى ئىلك ظەۋ-
 رىدىن ئۇچ يوز يىلغە قىزى زىمانىدە ئۇندەۋ
 ضەيف، ئۇندەۋ چىلەر خىلق طرفىدىن ھەم
 ھۆكۈمەتلەر طرفىدىن قارشىلىق ۋە قىستىقلىق
 كورگە بىك آقۇن تارالدى. روم ئىمپېراتور-
 تورى قىستانتىننىڭ ھۆكۈمىتى زىمانىدە
 قىزى نىسارانىتىنى قىبول ئىتتۇچىلەر، نىسارا-
 نىتكە ئۇندەۋچىلەر قايدا عىنا ظاھىر
 بولسا لاردا عىبادەت ھەم ئۇندەۋەرلەرنى يەشۇر
 رەشەگىدە يورتورگە مەجبۇر بولغانلار
 ئىدى.

مىلادىدىن ۳۲۴ نچى يىلدا مەكۇر
 قىستانتىن رومە تىختىنە اوتقانداق سۇڭ
 نىسارانىتىنى قىبول ئىتتۇچى، نىسارانىت دىنىنى
 قىبول ئىتتۇچىلەرنى نىسورانىت، نىسارانىت
 ھۆكۈمىتنىڭ رەسمى دىنى بولۇپ ئىتتۇچىلىق
 آڭا قارشىلىق قىلۇنى بىتروب، دىن دە
 ئىركىنچىلىك فرىمانى اعلان ئىتتى. نىسارا-
 نىلارنى ھۆكۈمىتنىڭ ھىمايەسىدە ئالدى.

يەھۇدىلەرنى بېت المەقدەسەن قوۋپ
 چىعارپ، دىن ئىش رايىلەر قولىدە تابشۇر-
 قانداق سۇڭ، نىسارانىت روم مەملىكىتىدە

اول واقىدە ئافرىقا، عاليه (فرانسىيە) بىرىتانيە ئىتالىيە بىلەن قارا دېڭىز آرانىداعى شەرلەر، تىركىيە، مىصر، فارس دولتىنە چېكىلى سوزلعان آسىيە ولايتلارنىڭدىن عبارت بىر زور دولت و مەلىكەت ئىدى. شول قىدىر زور مەلىكەت ئىچىدە نى قىدىر مەلىكلەر بولسىدە آلارنى نصرانى دىنن قىبول ئىتتەر. گە ئىبركسىز لەدى، قىبول كورمەگەنلەرنى قوى كىتووى كىبك قووب كىتروپ بوغاز-لارعا، ئوتتور گە، باشقە دىن اهللارنىڭ عبادىتخانىلارن و پوتلارن ياندىرىغە و ھلاك ئىتتەر گە امر ئىتتىدى نصرانىت دىنن قىبول ئىتتەر گەنلەر ھىر يىردە ھىوانلار كىبك بوغازلانا و اولتر واپە ئىدى.

تىيودوسنىڭ بو امرى مىصرغە ھىم ئىبرىشپ ئىلكىدە مىشلى كورلمەگەن واقىقلار چىقاردى. مىصر دەمى عبادىتخانىلار و ھىكىلار خراب ايتىلدى. شولار بىلەن بىرگە مىشھور اسكندىرىيە كىتبخانىسى دە ياندىرىلدى. بو كىتبخانىنى ابو الفرج الملقى كىبك نصرانى موئىرخلر مىصرنى آعاندا عمرو بن العاص ياندىردى دىسەلەر دە بو خىطادىر. نصرانى موئىرخلر بونى قىسلا. مىسلمانلارغا تاب ياساپ شولاي يازسالاردا، شولارغا ئىبىدىرب قايسى بىر اسلام موئىرخارى دە، مونى عمرو بن العاص قە نىسبەت بىروپ يازغانلار. نصرانىت تىبىودوس زمانىدە بتون روم مەلىكىتىدە جەيلىدى، آندان سۇڭ ھكىومت راھىلر قولىنى كىچكەچ آلارنىڭ ھمايت و تىرشولارى سايبەسىدە نصرانىت مەلىكىتىدە

ھكىومت دىنى بولب اور نلاشدى. ۱۷۸۹ نچى يىلدا فرانسىيە ھومى انقلابىدە ھرىت دىنىيە اعلان قىلىنغانچە قىدىر ھال شول رە ۋىدە باردى.

نصرانىت دىنىنىڭ ئىلك تارالغان زمانلارنىدە شول دىننىڭ ئوزن، آندان سو كىمى دورلەردە نصرانىت ئىچىدە چىققان مەزھىبلرنى ھمايت و قوتلەو ئۇچۇن قۇرال اھتەمال ئىتىكەن پادىشاھلارنىڭ سانلارن، بو ھقەدە بۇرىتكەن سىياسەتلەرن بو كىچكە رسالىدە تەفسىلا بىيان قىلۇپ بىترو مەمكىن توگىل، ھىم بوڭا كرىشلىگەندە موضوعلاردا چىتىكە چىعو لازىم بولغانغا تەفسىلە كرىشمە بىنچە، ارادا ارتق تەھسىب بىلەن ئىش قىلمايانلارنى دىننە ئىتتەپ ئوتتەر گە كىرىد كىلى تابامىن.

شول قىدىر يىرلەر گە تارالغان تۇرلى قومارنىڭ الھى دىنن وقوانىنىڭغا اھتىياجلىرى مەدنىيەتلرى شول قىدىر تىرقى ئىتتوب دە مچوسىت بىلەن قىناعت قىلۇپ بەشەولرى اغىبارغا آلونسە، نصرانىت ئىلك چىققان چىدە ئۇچ يۇز يىل مەتندە كوب يىرلەرگە تارالو كىرىك ئىدى. شىلا يوق نصرانىتكە ئۇندە ھوچى مېسسىيونىرلر بىر يۇز يىلغا تارالۇپ مقصودلارنى ئىشلىمەك ئۇچۇن مال و جانلارنىنى فدا ئىتتەپ تىرشالار ئىدى. لىكن نصرانىتىدە تۇرلى مەزھىبلار دە تۇرلى تائىپىلار چىعوغە سەبب بولغان (اھتلاف رىسل) نصرانىتنىڭ پەت پىرسەتلىككە ئوستون چىعوغە بايتاق تىرقارلىق ئىتىكەن بولۇوى اھتەمال

تارىخى حقيقتلار نصرانىنىڭ تار لووى قۇرال كۇچى بىلەن گىمىنە بولۇپ كورسەتەن، بونى انكار ئىتەن كىشى حقيقتىنى قاپلا- رە ترشۇ چى بولۇپتەن شېھە يوق. ئۇچ يوز يىل مەتتە تا الا آمانان بىر دىنىڭ كىنەت ظاھر بولۇپ، قۇرال كۇچىدەن حاكىملارنىڭ ھمايەسىدەن باشقە شول قىر مېليون خەلقنىڭ ئىسكى فەرىنە غەلبە ئىتوون دعوا قىلۇپ اثبات ئىتو بوش دعواتن گىمىنە عبارت بولۇپ قالاچاقىر. نصرانىنىڭ بوغارنىدا يازغان رەوشىچە تار لووى ياۋروپا تارىخلارنىدا ذكر ايتۇلگەن واقعەلردەن بولۇپ مونى انكار ئىتەرگە يول يوق.

ئەگەر دە نصرانىنىڭ ئىلككى دورت يوز يىلدا قۇرال كۇچىدەن باشقە بارى دعوت و توندەو بىلەن گىمىنە تار لووى ثابت بولسە، اول وقتدە نصرانىلەر مېسوپوتاميا نىڭ ئۇزۇلۇكسىز ئۇندە و فەلكارانە رىشولارى تار فامىنىدا، تۇرلى قوملارنىڭ بىرىسى بىرىسى بىلەن قاتناشولارى و قاتناشو اسبابلارى مەملىكەتتە سايەسىدە، مەنئىكى يوز مېليون مەقدارىنە يېتەرگە كېرەك ئىدى. ھازىر دە مېسوپوتاميا ئىمپېرىيەسى دولتەرنىڭ ھمايەسى بىلەن يېر توگەرە- گىمىنە ھەر يېزىدە نصرانىنىڭ بىر مانەسىز ئۇندەب كېلەلەر. ئەگەر دە نصرانىنىڭ بارى و عطا و ئۇندەو بىلەن گىمىنە تارالغان بولسە بو قىر ترشوب ئۇندەولەرى آرقاسىدا اول ئىس كېتىكچ تارالورغە كېرەك ئىدى.

لەكىن احوال و وقايىعە دەقت بىلەن قارالسە ھازىر دە نصرانىنىڭ تارالۇرغان يېرلەرى ئىمپېرىيەلىست دولتەلەر قولدا اسىر بولغان بىر مەھىست جىزىرەلەرى بىلەن آفرىقا قىرغاقلارنىدە. بو تارالوغادە سەبب نصرانىنىنى قىبول ئىتەن گەن و ھىمىلە- رنىڭ فاللارى توگەرە، و باشقە چە دە قاتى جىزىرە و قىسقىلارغە دوچار بولۇلارنىر. ۱۸۹۲ نىچى يىلدا (اوغىنىدا) دە بولۇپ ئونىكەن و ياۋروپا غەزىپىلەرنىدە يازغان واقعەلەر بو سوزلەرنىڭ دورسىكىن آچىق كورسەتەر. دىنى نصرانىنىڭ ئونىكەن چى مېسوپوتاميا- لەر آدم تىنىدە كى نامورلار كېك، بتون يېر يوزىنە تارابوب، ھەكىمەتلەرنىڭ ھمايەسى و مېسوپوتاميا ئاۋىوشمەلارنىڭ كۆپ مەل صرف ئىتولەرى آرقاسىدا، نصرانىنىنى بتون دىنباغ تارانو و باشقە دىنلارنى يېر يوزىدەن سېزوب تاشلاو ئۇچۇن نى قىر ترشولاردا اجتەدلارنىڭ آرتىق نىتىجەسى كورنىگەننى يوق.

(ولوشا رېك اجعل الناس امنا و ائمة) يېھودىنىڭ يېر يۇزىدە ظاھر بولۇپ و تارالوروشى ئىلگىرە يازغان قىرغاقلاردا نصرانىنى بىلەن اسلامنىڭ يېر يوزىدە نىچوك تارالغانى، تارالوروشىنىڭ نىقىللىرى يازىدى. بو قىرغاق كۆلدە ئىنىگەن كىتابلار بىلەن بىان ئىتەلگەن دىنلارنىڭ چەو و تارالوروشىلارنى چەشەن كۆللىرىدەن شېھەلەرنى كىتەرەم ھەقلىقنى اظھار ئىتو ئۇچۇن، يېھودىنىڭ دە نىچوك

ظاھىز بولۇپ، نى رەھىشچە تارالوۋى ھىقئىدە سۇيىلەنەچەك.

موسى ىلىپە السلام ئىلك دىنگە ئۇندەون ەصر دە باشلاپ ئوز قومى بولغان بىنى سىرائىلىنى ئۇندى باشلادى. بىنى اسرا ئىل قومى مىصر يىلر قولئىدە اسىرلىك دە و ظلم آستىدە يە شە گە نىلىكلەر ئىدەن، موسى پىيە مەبەر بىزنىڭ اسارت دەن قونلو و بىزە سەبب بولور دىپ بو ئۇندە و گە قارشىلىق قىلوچى بولما دى.

موسى پىيە مەبەرنىڭ اوندە و بىنە قارشى قىلگەن رسوللىكىنە معجزە و دىلىللىر سۇرا ان فرعون بولدى.

الله تعالى نىڭ اذنى بىلەن موسى ىم قولئىدە فرعون سوراعان معجزە لەر ظاھىر كولوپ، عقللى و عالمەلەرنىڭ بوگنا پەرب پادشاھلەن خراب ئىتولەرنىدەن قورقپ، موسى پىيە مەبەرنى ىم بىنى اسرا ئىلىنى ظلملەر بىلەن رىجئور گە باشلادى. موسى پىيە مەبەر گە الله تعالى طرفىدان بىنى اسرا ئىلىنى مىصر دان آلوب چىعب (مقدس يىر) آنالغان كىنغان طرفلار يىنە كىپتەر گە امر بولدى. بىنى اسرا ئىلىنىڭ مىصر دان چىعبولار، مقدس يىر لەر گە كرولەرى كوكىدەن ئىنىگەن كىتالار دا ىم تارىخ كىتابلار ندا ذكر ئىتولگە نىگە بو ھق دە يازار ى حاجت يوق.

بىنى اسرا ئىل قومىنىڭ نىكە دەن ئوز مىلك لار ندە، ئوز نصر فلار ندە بولغان يىر لارى يوق، كوپ كىلگەن يىر لەر گە شول يىر -

دە گى خىقنىڭ سوعىشىز نى سز، رضا و اختىيار اق بىلەن گىنە ئور نىلاش دىراسى كىيامە ى طبعى و بىلگولى ئىدى.

بىنى اسرا ئىل قومى مىصر دان چىعبان دان سوك (تېبە) صحراسىنە تۇشىپ ارتق چقا و تارلقلا چىگوب ضغىفلەنىكلىرى سىببلى باشقە قومار بىلەن سوعىشقا كر شىكەندە آياق آستىدا ئېز لو، بتونامى ھلاك بواو قورقنچى بولغانغا، بىنى اسرا ئىل قومىنە دو شمانلار بىلەن سوغىش ئىتو و بىرلىكلەرن ساقلاو ئۇچۇن بىك قاتى رەھىش بە مشروع بىرلىكى و بىيور لى.

موسى پىيە مەبەرنىڭ دىنگە ئوندە ى باشقا قوملەر گە ئوتتە گە نىگە، يهودىت باشقا قوملەر آراسىدا چىلەمە دى، بارى يهودىلەر ئوز لەرى گىنە يىر يوز يىدە تارالدىلار.

يهودىلەردىن باشقا دىن اھللەرنە كورلىگەن كىك، يهود دىن باشقە قوملەر آراسىنە تاراتورلىق بر جماعت چىمادى. يهودىلەر قايدا بارالار دا ئوز دىنلەرن تاراتو اورنىنە يىشرو بولن توتالار ئىدى شونىڭ ئۇچۇن موسى پىيە مەبەر شرىعىنى بىنى اسرا ئىل قومىنە گىنە خاص بول، آلارنى مىصر اسارتىدەن قوتقارو ئۇچۇن گىنە ئىنىگەن بولوۋى كىب مقدسە گە و تارىخ صحىفە لەرىنە اعتبار بىلەن قاراغان كىشىگە معلوم.

بو كىچىك نە رسال دە شراىع الھىەنىڭ ئىنووئىدىكى ھكىمتلەر، دىنلەرنىڭ تارالو

رهوسلهری بیان قیلنوب هم چاعشدرلوب،
تعصب و انکاردان پاک بولعان ککوکل-
لهرنی قناعت لهندررلک دلیل لر بلهن
اثبات ایتلدی.

عربچهدهن مترجم وای محمد ترجمانی
ان الدین عند الله الاسلام السایة فلا
تموتن الا وانتم مسلمون الایة.

روسیه جمهوریتن داعی عمومی همه
مسلمان برادرلر مخصوصی خزاخیه طائفه‌سی
قرینداشلرینک مشایخ عظام و علماء کرام
کبراء ذوی الاحترام حضور عالیلرنی تذکره
طریقه سننده اوشبوننی ایلان معلوم ایتولور.
بزلر اوچ جزء خزاخیه طائفه‌سی نک
نسب شریفی عرب مستعربه طائفه‌سی
خزرج قبیله سیدین حضرت انس رضی
الله عنه بولماقی معتمد و ثقه نساب قری
(قارت) آدلر منک نقول قولیه‌سی ایله
لابت بولماقی محتمل بولوب سوکره
تورک قومیهغه هجرت ایتماکله تورک
طائفه سیدین بولماقی ظنی بولماقه حقیقتی
عام الله بیلله مؤرخ اسلامیه حواله
ایتکانبز لکن بو وقتقاچه خزاخیه طائفه-
لرینده حریت طامه بیلر لمای حکومت مستبده
مر علوم حقانیه و معارف یقینیه تحصیلی دین
بانع بولماقلریله اداره دینیغه داخل
بولماسلرده آرالر نداعی ایشان علماء
صیرت و فراستلی کدخدا و آفسقال ار
واسطه سبله ضرورات دینیهلرین بقد-
دالحال محافظه ایتوب کیلما کلریله جناب

حق بندلرینه عطا ایتمش حریتنی شورا
حکومتی احسان ایتوب هر بر ملت که
مختاریت بیلر دندین سوکره حقیقی
مؤمن و مسلملر منک طلبلری بیللی
اداره دینیغه تبعیت لرینی استماع ایتدک
اولا تبریک ایتماکله صراط مستقیم ده
استقامت ده بولوب دوامنی استدعا ایتولور.
ثانیاً حقیقت اسلام قایو معنده دین عبارت
بولماقیله شرعا علماء کرام کبراً ذوی الاحترام
وظیفه بقدسه لرین ملاحظه و تفکر لرین
سوکره خزاخیه آعاین و قرنداشلر منک
امور دینییه و دنیویه لرینک ترقی و تعالی
بولماقی نک سبب لرین مکالمه و مشاوره
ایتوشب بر نظام و ترقیب که قرار بیلر-
کلرینی تونع ایتلور.

ثالثاً مثل المؤمنین فی توادم کمثل
الجسد اذا اذنتکی عضواته اعی له سائر الجسد
بالسهر والحمی الحدیث المؤمنون کال-
لبنیان المرصوص یشد بعضه بعضاً الحدیث
من اصبح لا یهتم بامور المسلمین فلیس
منوم کبى احادیث شریفه افتضاسیلله همه
خزاخیه برادر و قرینداشلر منک مقدس
دین اسلام محافظه‌سی طریقنده متحد
بولماقلریله مشایخ نظام، علماء کرام کبراً
ذوی الاحترام لر بیلله باقی اعضا لرینک
اتفاقلرینه حقیقت اسلام ایله تعالی و ترقی
سی موقوف و مر بولدو. چونکه اسلامک
حیاتی اعضاسی نک قواعد اسلامیه براءک
بیاه ببراولری آرقاسیله بولمش قای
وقت بربلک بایش مساله ازانده ضعیفی ایش

طورمىش أعمالرمزدین بىرسز بولنوب
 عقلتده بولونسه هنوزده شول عاللمزده
 قالاچقلمزده شېهه بوق. زیراکه طورمىش
 أعمالرمزنگ توزوکلگی نیندهین گنه بر
 ملت بولسالرده بىرلك و افاغنه باعلانغان
 الفقیر الحقییر مترجم فکرنجه مسلمالم
 ماشنه کیلگنه بو بلالرننگ دواسى عقل
 و ارادهنى اشلهتو شریعت اشلرنده بر
 نقطهءعنه چییلوبلهن گنه بولورعه ممکن.
 شول حالده گنه آلارنگ یوعالتقان علم
 یقین لری باش کوته رور. بناء علیه بزله
 خزاحیه طائفهسى دوا تابویولنده دیانتى
 یعنی مقنسى دین اسلام قانون و قاعدهما
 لرین اختیار ایتمکله مز لازم. چونکه
 اسلام ننگ اولگی شوکت و مدنیتی طور
 سلام دولت لرینگ تروک وستورنى فقط
 شول دیانت اوزرینه گنه بناء ایتوامش
 مسلمانلرننگ بر وقت لره بر لری توزوک
 و سع دنلی بولولریده دیانت سایه سنده گنه
 میدانغه چقمش بناء علیه قوتى دیانت ننگ
 قوتینه، ضعفى ده دیانت ننگ ضعفینه قارامش
 اما باشقه ملت لرننگ ترقى و مدنیت لری
 دیانت جهتن دین بولمادقدان آلارنگ قوه
 و ضعف لریده گنه شول ترقى ایتکان جهتننگ
 قوه و ضعف لرینه باعلانادر. باشقه ملت لر
 استقلال فکر حریت کبى فضائل انسانیهنى
 فقط قورال قوتى بله گنه تحصیل ایتدکلری
 حالده شریعت اسلامیه اوزندن اوزى
 موکار ترغیب و تشویق ایتوب تورادر.
 رابعا باشلرننگ فکر لرن اصول شریعت

اوزرنده تربیه ایتو باینده هر افا نلرینى،
 یوق نرسه ار ایله قاتشقان اعتقاد لرنى
 سبروب توکه تورعان و آلارنگ صافى
 دماعلرینى مزایایى اسلامیه ایله نورلا.
 ندرا تورعان قران کریم ایله کمالتى
 بیلنگان دین وطن ثبات، محبت کبى نرسه
 ترنى اورناشدر لوق ایتوب تعلیم ایتمکله
 روح دینیه بیلن تربیه لازم. بورونع
 آرنده. قالورمزنگ مسئولیتی اسلامیه
 بولعانی کس باشنده عیلورعه یوکله نه چک
 زیر آلار اوز استبداد لرنى طغچ عنه دوام ایتر
 مک اوچون شعوب اسلامیهنى حیات و معی
 شت مسئله لرنده فقط بیهیمانند گنه اوبلى
 بلورلک حالده قوی بیلار. اسلام و اولگی
 اسلام دولت لری قورولغان اساسه
 بتونلهى باشقه بر اصوله تربیه ایتوب
 اهالی اسلامنگ قلبنه ضعیفک صالح بیلار
 نیهایت شوندى زهرارنگ نتیجهسى اولاراق
 ده بارا، بارا فکر لر سوندى در دار بندى
 بو مصیبتننگ دواسندن بحث ایتوچ بیلر.
 نچوک قطولورعه بلمى آبدراب قالدیلر.
 ایتدى مسئولیت اسلامیه بولغان اش
 باشنده عیلر بیله هر ملت و طائفه لرننگ
 آراسندا بی مشایخ عظام علماء کرام
 و کبر آذون الاحترام لره یوکله نه چک بولغان
 سبب دین خزاحیه قریند اش مزنگ حقیقت
 اسلام ایله تعالی و ترقى تابمانى مذکور
 ذوات لرننگ سعی و اجتهاد لری بیله اتحاد
 و اتفاق لرینه موقوف و مربوط در دیولدى.
 چونکه مذکور ذوات کرامى لر املاک

و ارواحن دین اسلام بولنده صرف ایتوب
فدائی لك كورسه تب علوم و معارفه
ترغیب و تشویق ایتمكلریله یاشلر گه
اصول شریعت اوزرنده تعلیم بیرگانمین
حوکمه مقاله الجمع بالجمع انقسام احاد
علی الأحادنی تقاضا ایدر دیگان قاعده سنه
پنمأ بعض لرمز فنون و صنایع علم لرینه
و بعض لرمز علوم دینیه کنهینه یتوشمك
بولوب و بعض لرمز تصوف علمیعه و
بعض لرمز تجارت و زراعت علمینه مشعول
بولوب سعی و اجتهاد ایتماکله هر برلرینك
مقصودی رضاء الله بولوب متحد و انفاق
بو اوب منفعت شخصیه فکری بولماید
منفعت عمومیه نی تفکر ایتولگان صورتده
فی الدارين حیات ابدیه و سعادت سرمد
یهعه یتوشماکیده کیم شک و تردکده توشور.
البتة هیچ بره مؤمن شک گه نوشماس دیب
قطع و جزم ایتلور زیرا مقدس دین
اسلام الله تعالی طرفندن بنده لرنك
صلاح لری و تهذیب اخلاق لری و تکمیل
نفس لری اوچون کورساتلمش علاج و
درمان و تکلیفی ایدلمش طریق نجات و
اماندر. دین اسلام الله طرفندن قویلمش
قواعددر. قایو بنده شول قواعدنی ساقلاو
برله گنه اوز یسنه ابدی هلاک بولودین
ساقلاي آلور دین اسلام الله طرفندن
بنده لرن طرفنه سوزغان آرقان کبی در کم
بیچاره بنده لرن بارچمسی شول آرقانغه
یابشوب قنده اوز لرینی اللهنك رحمتنه و
معنوی حضور بنده ایرشدره آلور لار. دین

یالغز بر نجات یولیدر قول بنده لرن شول
یول بوینچه بار وبقنه مقصوده یعنی نجاتغه
ایرشه آلور. دین شونداي اشانچلق، و
یوانچلق اعتقاد و احکام دور کم بنده لرن
شوکا اشانسه لرنه کوکلر نرنده راحتمك
جانلرنده طنچلق تابار لرن و هر بر اوکچه.
یسز لقلارعه توزه لر و هر تورلی کرکلرینه
قبولانور لرن، بوادر لنور لرن اوز لرینه فائده لی
نرسه لرنی قوللرنده قبلورعه تریشور لار
هم قبلور لرن اصلاحین و قور قافلای ایتماس
دین اشلرنده چرات و شجاعت و صلابت
کورسه تور دین اسلام شونداي اشانچلی
وسیلده دور کم آنك ایله چن اشانغان خلق
آنك آرتنده هیچ چیکسز حزینه کورور
آنك عایه سنده تیکسز دلت و راحت
کورور دین برله شول کورلگان دولت و
راحت که ایرشمك نی امید ایدر بلکه
آنق بلور شول امیدالی عایه سی اوچون
بو بنده گه هیچ بر نرسه سنی مالنی ایلنی
بالاسنی حتی جاننی آیاماس بارینی فدا
ایدر اشانوروی آگا بو اشلرنی بیک
بیگل کورساتور اعتقادسز یاکی اعتقادی
ضعیف کشیلر چیتدین قاراب هیران
بولورلق یا که حظا دیورلك آغر و عجیب
اشلر بو الداعی عایه و بختکه اشانغان
کشیکه بیک بیگل کورلور قوانا، قواز
موندای اشلرنی اشلر مقصودینه ایرشور.
ایمدی حاصل الکلام و خلاصت المرار
بو یازغان سه زارنی محض بر خیال تصوم
ایتولوب گمان و حظا فهم ایتلماسون تجریبه

مونی کورسہ تہ اشنگ فاسفسی مونی
 آکلا تاو فنون فاضلہ دین سیر نبی علیہ
 الصلوٰۃ والسلام قصص انبیاء تواریخ اولیاء
 و حکایت صلحا و سلوک صحابہ و خلفاء و
 طریق الحکام الماضین العادلین الامر ابو
 مستائده شاهد عدل بولماقلہ صدقینہ
 کافی و وافر دور خاصہ مفتی الاسلام حضرت
 لرینی اعضا و اشا و لرری برلہ هر بر امر
 و ارشاداتہ منقاد بولنوب هر ولایتہ گی
 محتسب و امام لر اعانت بیمرہ کلمہ مرکز
 دینیہ گہ پارہ و فول بقدر الاستطاعۃ بیہر
 سون لر ایمدی محتسب و امام لار مجلہ
 اسلامیہ آلوب تورسون ارزیرا هر محتسب
 و امام لر ننگ قوۃ وضعفی مفتی الاسلام عہ
 موقوف در مفتی الاسلام قوۃ مالیہ بہ
 موقوف و مربوط بولماقلہ تناصر و تعاون عہ
 محتاج بولوب شورا حکومتی ایلان ومن
 حیث الدین صالحہ و مسامہ بہ منوط در
 امور دینی، امور سیاست و حکومت عہ
 افتراق ایتو سببین لاکین شورا حکو
 متی ناک تسلیطی مسلمان لره امتحان
 طریقہ سندہ بولماقی ایلہ مسلمانلر امور
 دینی ننگ افتراقنی حکومتین احسن و
 افضل فہم ایتولسون حکومت مستبدلر
 وقتندہ عی اسلام عہ عمل ایتماکدین زیر
 حکومت مستبدلر زمانندہ بعض لر
 عز و جاہ اوچون یا کہ منصب دینی و دنیاویہ عہ
 یا کہ ماخذعہ و صول اوچون عمل ایتوب
 یا کہ علم طلب ایتمہ حالص بولماقی اللہ
 تعالیٰ حضوریتہ مقبول درجہ سندہ بولماقی

صعود ایتچک احتمالی قریب بولوب
 حکومتین افتراق بولغان زمانندہ کلام
 اللہ عہ اعتصام ایتمکلمہ تحصیل علوم و فنون
 ایتوب مقدس دین اسلام نی محافظہ
 ایتیک لر ریبا و شبہ دین حالی بولوب
 رضا اللہ اوچون حالص بولماقی ظن و امید
 ایتولگان سببین و الحاصل هر بر بالغ
 حکماتی عمومی مسلمانلر سورۃ الانفال داکی
 انما المؤمنون الذین اذا ذکر اللہ و جلت
 قلوبہم و اذا تلمیت علیہم آیاتہ زادتهم ایمانا
 و علی ربہم یتوکلون آیتہ کریمہ ایلہ
 سورۃ الحجرات داعی انما المؤمنون الذین
 آمنوا باللہ و رسولہ ثم لم یرتابوا و ماہلوا
 باموالہم و انفسہم فی سبیل اللہ اولئک ہم
 الصادقون آیتہ شریفہ منطوق منینق لرینہ
 مصداقی بولماقنی قصد ایتوب طلب ایتمہ
 کلریلہ مجرد اسائلہ منافقانہ عمل ایتماکدین
 احتراز ایتسونلر خصوصی هر ملت و
 طائفہ آر اسنادعی مشایخ عظم و علماء کرام
 لر برلہ امام و خطیب لر حقیقی و رثنہ
 الانبیاء بولماقنی قصد ایتمہ کلریلہ اقوال
 و اعمال لرینی آیت قرآنیہ و احادیث نبویہ گہ
 تطبیق ایتسون میزان موزون و موزون
 میزان اولہ اسنلار اولارنداعی کینہ و
 کدورتنی و جدالنی اساس و اصل سز
 مسئلہ لر برلہ اختلافنی تاشلاب بر بریلہ
 حجابہ ملاقات ایتشوب ہفتہ و آیدہ جمع
 لاشوب دینی و دنیاوی امورنی مکلمہ و
 مشاورہ ایتوشسنلر مقدس دین الاسلام فی
 نفس الامر و الواقع دین الہی بولماقلہ

ایتسون حقیقی عامالر جواب برروب
 اشتباهلرینی دفع ایتسون لر الحاصل نوع
 انسان بر احر بولماق اعتباریله تذکره
 طریقه‌سند امور خیریه‌که دلالت ایتماکده
 بر برلرینه نصیحت ایتماکنی درخ ایتو-
 لماسون و اگر نصیحتنی استماع ایتماکده
 التفات ایتماسه لر سورة آل عمران داغی
 قل یا اهل الکتاب تعالوا الی کلمة سوا
 بیننا و بینکم الا نعبد الا الله ولا نشرک
 شیئاً ولا یتخذ بعضنا بعضاً اباء من دون الله
 فان تولوا فقولوا اشهدوا بانا مسلمون آیه
 کریمه‌سیله ختم کلام ایتولسون و ما علی
 الرسول الا البلاغ آیه ایله تسلیه خاطر
 ایتولسون ربنا لاتزع قلوبنا بعد اذ هدیتنا
 دعای بیله حتم تذکره قیلامون.

تورکستان ننگ حواریمه حواجه ایله
 قلعه‌سی تابعنده استقامت ایتوچی خزاخیه
 طایفه‌سی طابن روعندین یول
 محمد آخوند.
 ۱۳۴۴ سنه ۵. ۱۹۲۵ میلادی ربیع الاول.

دین طبیعی دین عقلی دین مکنی اطلاق
 اینمایه نزد عقلاء و حکماء ده لایتی و مناسب
 بولو سبب دین د لایل نقلیه و عقلیه به
 قدر ایتی بولغان حقیقی علمالر ملت اجنبیه-
 لر نی اسلام مواعظه حسنه و نصایح مؤثره
 ایله دعوت ایتسون لر مرحمت و شفقت
 طریقه‌سند نوع بنی بشر اب واحد و ام
 واحده دین بولماق اعتباریله همه بر احر
 و قد داش بولوب سیدنا و نبینا و رسولنا
 رحمته العالمین محمد المصطفی صلعم همه
 نس و جن، مبعوث بولغنی سبب دین
 همه فی نفس الامر و الواقع همه فایده
 و نفع ضرر و حسران حقیقت مقس دین
 اسلامه موافقت و مخالفتده بولماق ایله
 انسان فائده و ضررینی یکی امر آرسند
 شکده بولوب خترد بولسالار، عاقل انسان
 احتیاط طرفین اختیار ایتکان کبر قانون
 اسلام نی حفظه ایتماکده احتیاط بولغانی
 سبب دین اگر ملت اجنبیه دین اسلام
 قانون و قاعده ارنده عامه‌که ضرر نی
 بلسه لر بلگان و کورگان ضرر لرینی بیان

وعظ نمونه‌سی

بعد الحمد و الثناء

الله، عبادة یتوب دعاء قیلوب
 آننگ رحمتن کؤتله لر بو قدر خلق
 نوزله‌ری توراچه بولسالاردا لکن بولارنگ
 کؤکله‌ری بر، اسلام بو کیشیلر نی جیبا.
 شوشی عیدکه جیبیلوچیلار فقط اسلام

حرمتلی مسلمانلار! بوکون عید کون
 بوکون به برهم کوننی قیافتلری، تلله‌ری؛
 کییمه‌لری تور ایچه بولغان ئوچ بوز
 میلون خلقنگ بر وقتدا لله حضوریده
 کیلوب الله، مناجت یتو کوننی بولار

حسى، اسلام محبتى بىلەن جىبۇلالار. حتى عيد نمازىنا چاقىرۇپ اذاندا تەيتلىمى يعنى باشقە نمازلار داعى كىك. مۇذنىڭ دعوتى دە بولمى، مۇندا دعوتسىز كىيلەلەر، مۇندا اسلام كىتورە. اسلام محبتى محبتلەرنىڭ نىڭ زورسى. مۇنى ھەر كىم ئوزىدە بىلە. اى جماعت! بو كۇننى ئۇچۇن شادلىق و بەيرەم كۇنى سۇك؟

مۇنڭ جواىبى بار عز عادا معلوم: بو تۇن دىنبىزنىڭ ركنى بولعان رمضان روزەسىن تۇتۇپ تامام ئىتۇپ زور عبادە و الوغ بر بورچنى ئۇستىزدەن تۇشۇ. روگە موفق بولعان كۇن. مۇنە شونىڭ ئۇچۇن بو كۇن شادلىق كۇنى، اللەمەشكر قىلو و بەيرەم ئىتو كۇنى. الحمد لله سلامتلك و طنچلىق بىلەن فرض روزەنى تۇتۇپ مقىس بر وظىفەنى ئوتەدك.

واقما وظىفەنى ئوتەو دىگەن نەرسە بىك الوغ شادلىقلى حال مۇنڭ ئۇچۇن نىندى زور بەيرەم يالسالسەدا البتە ئورنىلى. ئوز وظىفەسىن باۇپ شونى ئوتەگەن كشىلەر ھە كىم قاشىندا ماقناولى بولالار. اما وظىفەسىن بىلمەگەن، بورچىن ئۇتۇ. نەنەن تۇشۇرمەگانلەر اللە تعالى قاشىندا پندەلەر قاشىندا ماقناولى بولا آلەمىلار بلكە ئەشەكى ھەم كەمچىلكىلى سانالالار، شىتەگە لائىق، عىنا بىقە مستحق كورلەلەر. اللە تعالى قرآن كرىمدە «تحرىم سورەسىندە بىندەلەر ئۇستىندەگى الوغ وظىفەلەردەن بعضىنى ذكر ئىتوب ھەر

كىم ئوز وظىفەسىن بىلو و انى ئوتەو تېوش و لازم بولوون آكلانا. و ئول وظىفەنى ئوتەمەو چىيلەر قاطى عىنا بىقە دوچار بولاچاغن بىلدروب تەبىتەن: اعوذ بىاللە من الشيطان الرجىم «با ايا الذىن آمنوا فوا افسكم و اهلېكم ناراً و قودما الناس و الحجارة» اى مۇمىنلەر ئوز كىزنى، عائلە كىزنى ئوتدان صاقلاغىز، ئول ئوتنىڭ ئوطنى. وظىفەلەرن ئوتەمەگان. خلق ھەم طاشلار دى (۶ نچى اية) بو آيتدە اللە تعالى ھەر كىمگە ئوزىن ھەم عائلەسىن ئوتدان صاقلاو بىلەن دىيۇرا. بووظىفەنى ئوتەمەو، ئوز حقىدا ھەم عائلەكۇ حقىدا ئوتدان صاقلانماو بولوب بو ايسە تاموغ كىسەوى بولوغە سەبب بولغانلىغن ئەيتەنەر.

محترم جماعت! مېن بو كۇن سىزگە، ئوستىزدە و ئوستۇگىزدە بولغان، زور وظىفەلەرنىز حقىدا سويلەيەچەكەن: دىنبىز اسلام دىنى بوينچە بىز بىندەلەرگە بر نىچە تۇرلى وظىفەلەر بۇكلەنە. پىغمبىر بىز محمد صلى اللە عليه وسلم شول وظىفەلەر حقىدا بر حدىشندە بۇلاى دى: «ان لربك علك حقا و ان لنفسك علك حقا و ان لاهلك علك حقا فاعط كل ذى حق حقه سېمى بىندەنڭ ئوستۇنىدە رىڭنىڭ حقى بار، نىفسىڭ و اعضالارنىڭ حقى بار. عائلەنىڭ حقى بار، بس ھەر بر حق ئىيە سېمىنە حقنى بېر وظىفە كىنى ئوتە. دى.

بوعارىلماغى آيت و حدىشندەن آكلانا. نوعە كورە و بو حقداغى باشقە حدىشلەردە

بىيان ئېتىلۈۈنچە بىندەلەر ئۈستىدە دورت تۇرلى الوغ وظيفەنىڭ بارلىقى بىلۈنەدەر:

(۱) بىندەنىڭ اللە تەئالى گە قارشى وظيفەسى،

(۲) ھەر كىمىڭ ئوز تۈرنىڭ بولغان وظيفەسى،

(۳) عائىلەسى تۈرنىڭ وظيفەسى،
(۴) باشقىلار تۈرنىڭ وظيفەسى،

۱ نچى وظيفە

برنچى وظيفە بىندەنىڭ اللە تەئالى گە قارشى وظيفەسى، مۇنى جىيۇ براق تەيتكىدەندە شوندىن عبارت:

اللە تەئالى نى، ئوزىنىڭ پىيەمبەرلەرى آرقا بىلەرگان مەوشە، درست تانۇب آڭا ايمان كېترو؛ اللە تەئالى ئوزى قوشقانچە آڭا عبادە قىلۇب ۋەھ اشە اللە حضورىنە بارۇب حساب بىرونى ئىسىلە تۇتو.

۲ چى وظيفە

۲ نچى وظيفە بىندەنىڭ ئوزى حقنىڭ وظيفەسى؛ كىشىنىڭ اوزى حقنىڭ وظيفەسى بىكى گە بولمە: بوسى روح وظيفەسى، بىكىنچىسى بىدەن وظيفەسى بىكىنچى تۈرلى ئىتوب ئەيتسەك روح بىلەن بىدەن تەربىيە قىلۇى. چونكە كىشى روح بىلەن بىدەن تۇرا، بو بىكى تۇرلى تەربىيەنىڭ مەھى روح تەربىيەسى. بىدەن تەربىيەسى سلامتلىكنى ساقلاو چەتتەن مەھ بولسادا اما كى بىرىك ئۇلىشى آشاۋ اچودەن عبارت بولغان بو تەربىيە جەۋابدا بار. شونلىقدان بىدەن

تەربىيەسى حيوانلىق درجەسىدە بولغان بو تەربىيە بولۇب بو تەربىيە انساننى حيوانلىق درجەسىدەن ئۈستىگە چىقارمى. ئە روح تەربىيەسى بو ئىنساننى كىشىنى حيوانلىقتان چىقارۇب كامىل كىشلىككە مەھ فرشتە درجەسىگە اېرىشىدە، حتى فرشتەدەندە يوعارى درجەلەرگە كۆتەرە تۈرەن بو تەربىيە شوڭا كۆرە روح تەربىيەسى بىندەنىڭ ئىك مەھ وظيفەسى.

روح قانلىق زور تەربىيە درست ايمان ودرست اعتقاددەر. بىندە ئوزىنىڭ ۋەتۇن مەخلۇقلارنىڭ خالقى ۋە خوجاسى بولغان اللە تەئالى نى درست تانۇۋى ۋە آڭا عبادە قىلۇۋى بىلەن، شولايوق يوم آخىرئەدە دىنپادا ۋەت اشەنگەن ھەر بىر اش ۋە عملەرن بىلۇب ۋە كورۇب تۇرۇچى، اللەنىڭ حضورىنە باراچاغنا ئۇشانوۋى بىلەن روحن مەھ قىلەن ھەر تۇرلى باطل اعتقادلاردان، اوھام وحرال فائىدان پاكلى ساقلى (آدم بالاسى روحىنا بو تەربىيەنى بىروۋى بىلەن اللە قارشى وظيفەسىدە ئوتەگەن بولادى). آنىڭ شول ايمانى ۋە شول عبادىنى آنى، خىانت، ظلم، حسد، اۇرلاو، فحش، يالغان سويلەر كىك، اخلاقى بۇزۇقلىقلار دىن ساقلى. عدالتى، شىقتى، غىلى، حىالى امانتىگە رعايلە، سوزئەدە تورۇچى صبر و تەمىللى و نىفسىنە خوجا بولو كىك ھەر تۇرلى كوركام خىلقلار بىلەن خىلقلارنى بىدەن سبب بولابىدە. نىڭ كوركام خىلقلار بىلەن روح قانلىق

تربيه بولوب تۇشەدر، قىسقىسى رزق و طعام نەن آزى بولسا؛ اللہ تەئالى گە يۈم آخر تەكە ايمان و اللہ عە عبادە روح آزى در شىلە و شە بىنەدە روحن و نفسن تربىلەوى آرقى سىندا دونيا و آخرە ئوستو- نىلك تابا. فرشتەدە نىزە بوعارى دەرەجەدە بولا ئالا.

اللہ تەئالى قرآن كرىمىنە؛ روھىنە تىو- شىلە تربىلەنى بىرۈ- بوھقىدا عى و ظىفە سن اوتە و چىلەرنى ماقتاب «قىدا فلىح من زكيا نفسن - ياھشى تربىلەن پا كىلاغان كىشى ئوستۇنلىك تەبىدى» دى تە بىر كىشى روح تربىلەن نۆتەمىچە بىوان كىك فقط بىدەن تربىلەنى بىلەنگەن قالسا اول كىشى روحن بىلچىر ائۇچى بولۇپ آنىك حقىدا اللہ تەئالى «وقد خاب من دىيا روھىنە تىوشلى تربىلەنى بىر مىچە نفسن بىلچىر ائىقان كىشى ضرر تەبىدى بىر دەن مەروم بولدى» دى. يعنى بار تەلىش نەاعى صالغىن- فطرى ايمانن بوەالتقان، وجدانن بىلچىر ائىقان كىشى ئوز ئوزن ھىلاك تىتەكەن بولادىر.

ھەر تۇرلى درىست و فەئىلەلى علملەرىكە روح تربىلەنە بار دەمى بار. نەن خستەلىقلارنىڭ دواسى بولغان شىكىللى رىح خستە غىنە دوادى درىست علم در. دىمەك ايمان و عەدىتلەر روح قارىغى تەبى بولۇپ، كور كەم خىلقلار ئىككىچى تربىلە، علم ئوستە و ايسە روح ئوچون ئۇچىنچى تربىلە بولۇپ

تۇشەدر.

كىشى نىڭ ئوزن تربىلەسى ئىككى تۇرلى بىرىسى روحن تربىلە تەنووى، ئىككىنچىسى بىدەنن تربىلە تەنووى دىگەن تەبىدەم روحنى تربىلە اللہ تەئالى گە ايمان اعتقاد بىلەن ھەم آنىك عبادە قىلو و شولار آرقىلى كور كەم خىلقلار بىلەن خىلقلارنى و ھەر تۇرلى قانە- لى علملەرنى ئۇبىرە نوپولۇ بىلەن بولسى. ئىندى بىدەن تربىلەسى حقىدا بىر آزغەن تەبىتوب ئوتەم: بو تربىلە حلال نەعمەتنى واقتىدا تىيۇش مىقدار آشاواچو ھەم ضرورە قىل كىيىم سالماقنى استىعمال تىتەم، ھەر اشىكە پا كىلغىزار عابە تىتەم بىلەن بولادىر. بىدەن تربىلە سىند، رەئىسە تىيۇش بولغان ئىككى مەن تەبىر آشاواچو و كىيىم سالماق نەرسەلەرنىڭ ھىلاكان بولغان پاك و ضرر سىز نەرسە بولۇپ بىدەن شولاي بولسا شىرىعتە ھىرام بولغان نەرسەلەرنى آشاواچو اللہ نىڭ نەعمەتلەرنە اسراپ تىتەم چىت كىشىلەرنىڭ نەرسەلەرن رىضالىقلار نىدان باشقە آلب فائىدەلە و درىست بولمى. شوگدا كور دەدە اسلام دىننەدە سىبىلقدان چەتغان ھەر كىمگە عەدە فرض بولغان شىكىللى كىسبە قاندر بولغان كىشىلەر گە كىسب تىتەدە فرض تىتەلگەن. سلامت حالەدە اشىلە بىچە و كىسب تىتەم بىچە باشقىلارغە يۇك بولۇپ تۇرۇ ھىرام ھەم بىدەن تربىلە سىندەگى و ظىفەنى ئوتەمە و بولادىر.

٣ نچى وظيفه

بندەلەر ئۈستىدە بولغان دورت تۈر-
لى وظيفەنىڭ ئۇچۇنچىسى كىشىنىڭ عائىلىسى
تۈرىندىكى وظيفەسى. عائىلە دىيۈپ تىر-
بىيە سىندە بولغان خاتونى بالالارى ئانا ئانىسى
ياقتلار يىنە ئەيتۈلە (١) عائىلە ئىچىدە ئوز يىنە
ئىيىدەش بولغان خانۇن وظيفەسى قىسقاچا
شولار: اير، خانۇنون دۇنيا يۇرتىدا ئوز يىنە
عمرلك ئىيىدەش و بولاش ھە بىر اشىدە
ئوز يىنە كىيىكەشچىسى دىيۈپ بلو، اشگا،
مىن قوۋە ئىيىدەش اير كىشى مىن دىيۈپ
جىر ظالم ئىيىمەو؛ ئوتون باشىن كىرەك
پاراعن فاراو؛ بلەمگە نەرن بىلدۈرۈ
ئانگا خىيانە ئىيىمەو، ئوزى ھەم مالى و با-
لالارى قىندا ئانگا ئوشا چىلدۈرۈ بۇلاردان
باشقى ھەر ئۇرلى حقن ئوتەو، خاتون
حقنى اوتەمگەن تقىد بىدە اللە قاشىدا ئوزىن
مىسئول دىيۈپ بلو كىيك ئىشلەردى (١)
عائىلە اچىدە بالالارغە قارشى وظيفە:

بالالارنىڭ مادى ھەم معنوى تىرىيەلەر-
يىنە بىيك اھمىيت بىرۇب دقت و اعتبار
بلەن تىرىيەلەو. (١) بالا دىباغە كىيىكەچدە

(١) خاتون قىزارغا قاراب ئەيتىكەندە
بوتوعرىدا خاتونلارنىڭ ايرلىرگە قارشى
وظيفەلىرى سويلەنور.

ياخشى اسم قوبو پىيەمبىرىز مەھەد عليه.
السلام بو حقد «من حق الو لداعى الوالدان
يحقن ادبە ويحقن اسمە بالانك انا
انا ئۈستىدە كىيى حقلارنىدان انگا كورگەم
ادب ياخشى اسم بىرودى» دى، (٢) سلامت
عقل سلامت بدەندە گىمە بولغانغە، كورە
بالالارنى مىمكن قىد حفظصحت كە موافق
رەوشدە تىرىيەلەرگە طرشو ر-ولبىز:
«اكر مو اولادكم واحسنوا ادايهم بالائىر-
عزنى حرمة تىلەگىز ياخشى تىرىيە ايتۈگىز
ادبلەرن كورگەم قىلوعىز» دى، (٣) بالالارغە
كىيىم-صالم و باشقى نەرسە آلوب بىرگەندە
حتى باشقى وغرولار دادا- تىگىزلىككە رعايە
ئىتو رسولبىز بو حقد: «ساوا بىمىن اولادكم
فى العطية بالالارغە نەرسە بىرگەندە
تىگىز قىلوعىز» دى، (٤) ئۈسە باشلاپ
ئوك بلەن صولنى آيرا باشلاغاچ ايمان
اعتقاد، نماز ئوقۇرغە ئويىرە تو ھەم ئوقۇرغە
قوشو. بولاردان باشقا ھەر تورلى دىنى
و دىياوى كىرەكلى علملەرنى بىلدۈرۈ و
ھىر ئويىرە تۇب دىيا طۇر مىشندا ابدى مى
كون كوررلك تىرىيە بىرۈ. الحاصل مىلك
ئۇچۇندە و بتون كىيىك دىياسى ئۇچۇ.
ندە فائىدەلى بىر بالا ئىيتۇب چىيىشتىرۇرگە
اجتھاد ئىتو عائىلە باشلىغىنىڭ بالالارغە
قارشى وظيفەسى دى.

عائىلە اچىدە بالالارنىڭ آنا ئانىسىنە قارشى وظيفەسى.

بالالار آنا آداعە قىر حرمت و تعظيم كورسەتۈ، گناھ اشكە قوشماغاندا ھەر نۇرلى اش و سوزلەرن ئوھو. بو حقدى للہ تعالى «وقضى ربك ان لا تعبدوا الا ياه و باوالدين احسانا اما بياغن عندك لكبر احدهما او كمللهما فلا نقل لهما الف ولا تنهرهما وقل لهما قولاً كريماً و اخفض لهما جناح الذل من الرحمة وقل رب ارحمهما كما ربياني صغيراً (اى محمد صلى الله عليه وسلم) ربك بر الملعنة عنه عبادة قياورعه ھەم آنا آناعە ياخشى تىنەر گە حكم ئېتىدى و بۇ يوردى سېن ايسەن و اقتدا آنا آنا كئان برسى ياكە ايكە و يدە قار تلىغە ابر شىسەلەر سېن آلا رە «افى» دىيۈپدە ئەيتمە قەرلەمە، بلكە آلا رە ھەر و اقت يۇمشاق و ملايم سوزلەر سۇبلە، آلا رە شىقت و رحمت ئىتوب توضع و تعظيم قانانلار كنى جەى ھەم ئايت: يارب آنا آنام مېنى صبى و ضعيفى ھەلەمە نىچك شىقت و موھمت بلەن تىربە ئىتكەنلەر ئىدى، سېندە آلا رە دنيا آخرە - مرحمت ايت» دىگەن آيتلەرن ايتىردى. (بنى اسرا ئېل سورەسندە ۴۲ - ۲۳ نچى آيتلەر)

عائىلە اچىدە الوع كچكەنە توغانلار حقدى وظيفە:

بو توغرىدا وظيفەلەر دىن زور تو. عائىلارە سوز و معا مەلە كئە آلا رنىڭ ئوز كئەن الوغ و بىۈك بولولارن كور -

سەئۇب، قدر و احترام ئىتوب، رسولبىز: «حقى كىبىرا لاجوۋە على صغیر هم كحقى الوالد على ولدہ زور توغانلارنىڭ كچكەنەلەر ئوستۇندە گنى حقى آنا نىڭ بالا ئوستۇندە گنى حقى كىبك» دى. يعنى بالا ئوستۇندە آنا حقى الوغ بولغان كىبك آعالار حقىدا بىك زور، آتالار بولماغاندا آعالار و بىۈك توغانلار آنا ئورنىدە تۇتۇب احترام ئىتولور، الوغ كورلۇر گە تىۈش دىگەن سوز بولا. ئوز كئەن يەش و كچكەنە توغا. نلار حقدى وظيفە: آلا رنىڭ كچكەنە بولولارن ئىسكە آوب شىقت و مرحمت كورسەتۈ، آلا رنى بالاڭ كىبك بلۇب تىۈ. شلى تىربەلەرن ئوتەودە مساهلە ئىتمەو حال و طۇر مشىلارن اصلاح چارەلەرن كورور كىك اشلەردر.

۳ نچى وظيفە.

اى جماعت!

بندەلەر ئوستۇندە بولغان دورن تۇرلى الوغ وظيفەنىڭ ئىك شۇ كغىسى يعنى دورتنچىسى ياقن قەردەشلەر و عمو - ما مسلمانلار و باشقە ملنە گىلەر ھەم ھېوانلار حقدى وظيفەلەردر، ياقن قەردەشلەر توغرىسندە پىغمبىر بىز محمد عليه السلام ئەيتە: «اعرفوا انسابكم اصلوا ارحامكم فان لا قرب لارحم اذا قطعت وان كانت قریبة ولا بعد لها اذا وصلت وان كانت بعيدة نسبها گزنى بلگن،

صله رحم قىلوغز، قەردەشلەر گە صلە قىل-
 مېچە كېسىلگەندە آلاز ياقىدا تۇر-الاردا
 ياقىلىق قالماي قەردەشلىك بىتە، ئە قە-
 دەشلەر گە صلە قىلغاندا آلاز يراقىد
 تۇرسالاردا يراقلىق بولغى بەلكە ياقىن
 بولالار» دى. رسولبىزنىڭ بىر سوزى صلە
 قىلو، قاتناشو، قەدەشلىكنىڭ نىغايوبىنا. ا.
 صلە قىلمەينچە كېسىلۇپ تۇرۇپ قەدەشلىكنىڭ
 لۇنتالووينە، آراداغى ياقىلىقنىڭ يوققا چىغۇ
 وينا سىب بولوون آچى رەوشە بىلرەد.
 عموم مىسلمانلار حقىدا اللە تعالى قرآن-
 كرامىدە حجرا-سورەسىندە «انما المؤمنون
 اخوة مؤمنلەر بىر بىرى بىلەن قەدەشلەر دەن
 دى. (۱۰ آيت) مىسلمان قەدەشلەر دەن
 استاذ و الوعالر، كورشى و مسافىرلەر ھەم
 قوناق حاقىلارنىڭ بىك الوغ حاقىلاردان
 بولوون پىغمبىر بىك كوپ حادىشلەرنىدە
 بيان ئىتە. بىر حادىشنىدە «من ام يوفى
 كىمىرناولم يرحم صغىرنا فلبس منا الوغ.
 لار بىزنى تعظيم قىلماغان كچىكىلەر بىز گە
 مرحمت يىتمە گەن كىشى بىزدەن توگىل» دى.
 كورشىلەر و قوناقلار توغرىسىدە: «من
 كان يؤمن بالله واليوم الآخر فليحسن
 الى جاره و من كان يؤمن بالله واليوم
 الآخر فليكرم ضيفه اللە و يوم آخرتكە
 اوشانغان كىشى كورشىسىنىە اىز كوك
 ايتسون، اللە و يوم آخرتكە اوشانغان
 كىشى قونانن حرمتلەسون» دى. شولا يوق
 خىدام خادىملەر حقىدە: اخوانكم خولكم جعلهم
 اللە تحت ايديكم فمن كان اخوة تحت يده فلي-

طعمه ما ياكل ليلبس ما يلبس ولا تاكل
 فوهم ما يغابهم فان كافتوهم فاعينه هم خد-
 متچىلەر گىز قەردەشلەر كىزدى، آلازنى اللە
 تعالى -زنىڭ قول استىغزدا قىلدى. بىر
 كىشىنىڭ قول استىغزدا قەردەشى بولسا آگا
 ئوزى آشى تۇرغان اشنىدان آشاتسون
 ئوزى كىيىپە تۇرغان نەرسەدەن كىيىر-
 سون. كۆچلەرى جىتە الماسلىق خىدمەتلەر
 بىلەن آلازنى تىلەپ ئىتمە گىز - كۆچلەمە
 گىز - ئە گىردە كۆچلەرى جىتە مەسلىك اشكە
 قوشو لازم بولۇپ كىلسە اول خىدمەت-
 چىلەر گىز گىدئوز گىز بولشلىق ئىتموگىز دىدەر
 و بىكىچى حادىشە: «اعطوا لى جىرحقە قىل
 ان يحنى عرقە» سىز بىر سون خىدمەتكە
 آلسا كىز شول خىدمەتنىڭ خاقىن ئىشلەر -
 چىنىڭ قىيىرى كىيىكەنچى بىر گىز، دىمك
 مىسلمان ئىككىنچى مىسلمانغە نىچك بولو
 نىموشلىگىن بيان قىلۇپ «المسلم اخوا-
 المسلم لا بظامه ولا يسلمه و من كان فى
 حاجة اخيه كان اللە فى حاجته و من فرج عن
 مسلم كربة خىرج اللە عنه كربة من كربة يوم القىامة
 سىتر مىسلمان ترو اللە يوم القىامة مىسلمان و من
 مىسلماننىڭ قەردەشى اول آگا ظام ئىتمە سىن
 - آگا ياردەم ئىتو بىلەن - آنى خىلانغە تۇ-
 شۇرمەس. (۱۰۷۷)، قەردەشىنى بولشلىق
 قىلۇپ آنى رساى بولۇدان توپەنلىككە
 تۇشۇدەن صانلار. مىسلمان قەردەشىنىڭ
 حاجتىن ئوتتورچىنىڭ اللە تعالى حاجتىن ئوتتور،
 بىر كىشى مىسلمان قەردەشىدىن بىر اوراقنى
 كىتەرسە اللە تعالى اۇنىڭ قىيامت كۇنىدە گى

محترم مسلمانلار!

كۆرگۈز دىنېز اسلام دىنى بويىچە بىندە ئۇستونىدە دورت تۇرلى الوغ وظيفە بار ئىكەن. وظيفەنى ئوتتو بىك ماقتاولى و شادلىقلى حال بولۇپ، وظيفەنى ئوتتو و ئوستوندىن بورچنى تۇشۇرمەو ايسە يوم قىيامتدە اوت عتابى بىلەن عذابلانوغە، ئاموغ دىسەوى بولوغە سەبەب بولا ئىكەن. ئىندى شولاى بولساى جماعت! اللہ تعالی نىڭ مۇمىنلەرگە خطاب قىلۇپ «قوا انفسكم و اھلىكم نارا» دىيۇپ بۇر وونچە ئوستىگۈز دە بولغان وظيفەلەرگۈزى ئوتتوگۈز، بورچىزنى ئوستوگۈزدەن تۇشۇرگۈز.

بورچى وظيفە اللہعە ايمان، اللہعە عبادە ئىتتو. بو حقدا بردە مساهلە ئىتتەگۈز. ئەگەر اللہنى درست تانۇ بىلەن تانۇپ فۇرض عبادىلەرنى اوتتەسەگۈز روحوغۈزنى تىرىپىلەگەن بولرسۇز. نىفسگۈزدە پاك بولور نىفس پاكلىغى و قىلبلەر نىڭ صافلىغى ھەر تۇرلى ياخشى خىلقلار بىلەن خىلقلانوغا، ايمان و ئەشەبى خىلقلاردان صافلانوغا سەبب بولا. بىدەن تىرىپىمىدەگى وظيفەگۈزنى دە ئۇنۇتماغىز، بىدەگۈزنى حىلال نىعمىلەر بىلەن گىنە تىرىپىلەگۈز شىرىعتىز حىرام ئىتتەگەن اشاملىقلاردان و حىرام اچە لىككەردەن زىھار. صاقلانغىز. سلامتلك ئۇچۇن ضرور بولغان تەن، قول، باش و كىيىم سالم ھەم ئورن پىرنىڭ پاكلىغىغا رعايە ئىتتوگۈز. بو حقدا پىغىبەر بىزنىڭ پاكلىق ايماندىن دىگەن سوزن ايسگۈزگە آغىز.

أوراقلاردان بولغان اورلغن كىتەرور. بىر كىشى مسلمان قەردەش ئورسە اللہ تعالی قىيامتدە آنىڭ نوزن عىپىن. ئور تۇر دىي. ئۇب ئەيتتەد. مسلمان مسلماننىڭ شادلىق و قايغولارن ئور تۇرلاشو، ياخشىلىق بىلەن بىبۇر و ايمان و ئەشەكلىكلەردەن طىبو، آگا ھەر تۇرلى ياردەمدە بولو، بولغاندا سلام بىرور، اورسا حالن باۇب كوگلىن حوشلاندرۇرلىق سوزلەر ئەيتتو، اولسە جىنازە سەپنە حاضر بولو، كومە بارو، ھەر ووقت خىر بىلەن ياد ئىتتو، ايسكە آلو كىك اشلەر ھەر قايسى مسلمانلىق وظيفەلەرنىدەندىر. باشقا دىندە بولغانلارغە حتى حيوا. نلارغەدە شىقت و مرھەمەتلى بولو مسلمان. نىڭ دىنى وظيفەسى بولۇپ پىغمىر بىز: «الرحمون الرحيم الرحمن الرحيمون الارض يرحمكم من فى السماء باشقەلارغە رحىملى مبولغانلارغە اللہ تعالی رحمت ئىتتەرسىز. سامانلار بىر يوزندە بولغان مخلوقلارغە رحىملى بولغىز، اللہ سىزگە رحمتن صالحور» دىيگەن سوزى بىلەن بىيان ئىتتە. بو حدىث دم بالالارى ئۇستونىدە ھەر تۇرلى مخلوقلارنىڭ حقى بارلغن بىلدەردە.

خلاصە: مسلمان كىشى ئوزى ئۇچۇن سويىئەتنى باشقەلارغا داسويىرگە وتلەرگە كىرەك، ئوزى ئۇچۇن مۇتلەب بولماغان بىلكە مكرور، كورگەن نەرسەنى باشقەلار ئۇچۇندە تىلەمسەككە، مكرورە كورۇرگە تىموش. اسلام دىنى ئوزىئە ئىبەرگەنلەرگە شولاى بولورغا قوشا. چىن مسلمانلىق شو. لاي بولو بىلەن بولا.

روح غزنى تربيەلەو ئۇستىنە بەنگزنى دە
 مونەشولای تربيەلەگەندە، قىلغان عبادتلىر
 گزنىڭ فائىدەسىن دۇنيادا ئوقۇرۇرسىز،
 دىئالارغىز مقبول، اخلاقغىز تۈزك بولۇر،
 حيواناقتان چىغۇب وچىدان تىببەسى كامىل
 انسان بولۇپ سلامت ياشارسىز.

اى مەسلمانلار! عائىلەگىز تورسىنداعى
 ظىفەلەرگىزنى دە شرىعتىز قوشقانچە ئوتە،
 وگىز. خانۇنلارغىزنى ئوزگىزنىڭ تىببەشىگىز
 كىكەشچىگىز دىيۇپ بىلۇپ آلارنىڭ حىقارون
 ئوتەدە كىمچىلىك قىلماغىز. آلارغە تىبوشلىنى
 كىكەش و صىحتلىرگىزنى بىرگىز. آنا آنالار-
 عزعا قىر حرمىگىز كامىل ئورنىدا بولسۇن
 بوتوغورداللىنىڭ آيت وھكىملىرىن ھىچ
 بىر وقت حاطرگىزىدەن چىقارماغىز آنا آنالارغىز
 ئۇچۇن اللەنىڭ رحىمتىن سۇرا. ھەر وقت
 خىر دە قىلۇغىز.

اى بالا تربيەلەوچى آتالار وانوعلار
 بالالار سىزلەرنىڭ قونغۇردا اللەنىڭ امانتى
 بولويىتە تۇشۇنگىز. الارغە مادى ومعنوى
 تربيەنى نامىل بىرگىز. دىنياغە كىلگەچدە
 بالالارغىزا ياخشى اسم قوشغىز. معناسى
 بۇزىق اسملىرىنى قوشودان ساقلاغىز. ياخشى
 معنالى اسم قوشو آنا آنانىڭ دىنىنى و ظىفە.
 سىدىر. بالالارغىزنى اسلام آدائى، اسلام
 اخلاقى بىلەن تربيەلەگىز بوتوغوردان ئوزگىز
 آلارغە خىرلى ئورنەك بولغىز. بالالارنىڭ
 بىدەن و تەن تربيەلەرىنە اھمىيت بىرگىز.
 كىشىنىڭ بىتۇنلىگى سلامتلىك بىلەنگەنە بولۇ.

وندا اصلاغىيات ايتىمەگىز. بالالارنىڭ روھ-
 لارىنە آزىق بولا تۇرغىن دىنىنى علملىرىنى
 ھەم دىنيادا تىركىلىملىرىنى ئۇچۇن لارم و ضرور
 بولغان ھەر تۇرلى دىنياوى علم و ھىزلەرنى
 ياخشى بىلىرگىز. بىوتە و غىرىدا مەسالىغىزنى
 قىزغانماغىز. آلار شول تربيە و شول علم و
 ھىزلەرنى آرقاسىدا آلمىغانى كىملىرىندە
 باشقالار چى ضرورىنە محتاج بولۇپ بارو
 كىكە توبىنىڭ و خورلىقلارغە تۇشودەن
 ساقلاشۇرلىق بو سۇنلار. بىلكە ياخشى كۇن
 اينەرلىك و ئۇب اوسسۇنلەر. بالا تربيەلەو
 حىقدا، خىلافە راشىدىندەن حضرت على
 (رضىعنه): «لىمىوا اولادكم ازمان عىر-
 زمانكم لانهم خلقوا لزمان عىر زمانكم» دى.
 مرنىڭ معناسى. بالالارغىزنى زمانغىز دان
 باشقا زمان - كىمىلەچەك زمان - ئۇچۇن
 ئۇبىرەنگىز؛ چونكى آلار سىزنىڭ زمانغىزدان
 باشقا بولغان زمان ئۇچۇن ياراتلىغانلار
 دىگەن سوز بولا. حضرت على بو سوزنى
 بىلەن زماننىڭ ئوزىنە دورەنر و طورمىشى بولا،
 سىز بالالارغىزنى آلىغى طورمىشقا يارقاقى
 ئىتۇپ تربيەلەگىز دىگەننى آكۇلاتىر.
 شولاي بولا تۇرغان بولسا، سىزلەر بالا-
 لارغىزا: بۇلار، نەنى - ئەلى، بالاعنا ئەلى-
 دىيۇپ ئوتەندەنگەنە قاراب، كچكەنە ئىتوب
 ئويىلاب، آلارنى تربيەدە كىمچىلىك
 قىلا كورمەگىز. بۇلای قاراساغىز سۇڭىندان
 اوكنۇرسىز. لىكىن وقت ئوتكەچ اوكنونىڭ
 فائىدەسى يوق. اول بالالار بىت آلىغى
 كۇندە شول سىز ئوتقان دىنيانى تۇتاقچىلار.

سزنىڭ بار نەرسىلەرگە خوجا بولۇپ قالاچانلار. مۇنە شىرلارنى اوبلاغزدا بالا- لارغزنى ئوزگزنك ئورنلا غزغا خىرلى خلقى بولۇرلى ئىتۇب تىرىپلەر گەطرشغز. آنا آنا، مۇرى و مۇرىبە طرفندان بالاغە بىرلىگەن ابك زور بولەك كوركەم ادب و گوزە تىرىبەدر. مۇنە مۇنى ھىچ اۇنتما عز.

اى فىرلى يەشلەر! كىلەچەك امىد سز دە ملىت سزنىڭ قولدا بولاچى. اسلام مېلىتىنىڭ يول باشچىلارنى بۇلۇرغە حاضر- ەنگز، يەشلىك و قىتلارغزنى بوشقا ئوتكەرمە گز بلىكە يەشلىك عمرلەرگزنى دىن و دىنيا ئۇچۇن فاندەلى علم لەرنى ئۇگرمەز وگە صرف ئىتۇگز. بىر بىرگە شىقت و رعايەلى ئولغز. آنا آنالارغزنى، قارتلارنى احترام ئىتۇگز. آنا بابالارغز بىرگەن دىن امانتن سلامت صاقلاب ئوزگزدەن صۇڭغىلارغا تابشۇرۇرغا اجتهاد ئىتۇگز. بوئوغرودا كېمچىلك قىلماغز. امانتنى ئىبەسىنە تابشۇر- ماو كېك كېمچىلكلەر الله ھەم بىندە قاشىندە زور مۇستولىتكە سبب بولا. مۇنى خاطرگردە تۇتۇغز.

حرمتلىق مسلمانلار! نىل جەھننەن ياقىلغز بولغان قەردەشلەرگە گە صلبە قىلغز. آلا سز دە، كىسلىگەن تقىردەدە سز الاى بولماغز؛ بلىكە اراداعى قەردەشلىك نىم نغترعا، ياقىلغزنى آرتىرۇرغە اجتهاد ئىتۇگز. آلا رعا حالگزچە ھەر تۇرلى ياردەملەرنى قىلغز. صۇڭىندان دۇنىڭ

فائىدەسى بىرەك ئوزگزگە بولۇر. شول ئىشلەرگە بىلەن قەردەشلى و طىفەسن ئوتەگەن بولۇرسز.

(اى جماعت) اسلام دىنى بوينچە سزنىڭ ئىستوگزدەد خى استاذالو علا- رنىڭ، قوناق و مسافىرلەرنىڭ، كورشىلر- گزنىڭ، حزمىگزدە بولغان ئىشچىلارگزنىڭ و باشقە مسلمان قەردەشلەرگزنىڭ عومۇمى بتۇن جان ئىيەلەرنىڭ حقللاوى بارلغىن و بو حقداعى بعضى بىر حدىتلارنى ياكاشنە سوبىلەب ئوتكەن ئىدىم: ايندى سز لە- مۇنە بۇلار ئورنداعى و طىفەلەرگزنى دەگەمىل رەوشدە ئۇنەرگە تىۇشسىگز. ئەگەرسز شول سوبىلەنگەن آبە و حدىتلەر بوينچە عمل ئىتسە گز ئۇستوگزدەگى الوغ و طىفە و بورچلارغزنى ئوتەگەن بولۇرسز. دىيادا راحت و شاد ياشارسز. عمرلەرگز بىر كىلى، كوڭلەرگز طىنچ بولۇر. رسولىزنىڭ: «صلىةالرحم و حسن الخلق و حسن الجوار يعمرن للديار ويزدن فى الاعمار قەردەشلىرگە صلبە قىلو، كوركەم خلقدا بولو، كورشىلىكك ياخشى بولومعىشت ئورنى بولغان يۇرت، يىرلەرنىڭ تۇزۇ- كلىگنە، عمرلەرنىڭ آرتووينا، بىر كىلى بو اووينا، سبب بولا» دىگەن حدىتىنىڭ حكمتلەرىنە تۇشۇنكەن و فائىدەسن كورگەن بولۇرسز. شولاي ئىتۇب دىنيا ھم آخرە سعادتلەرىنە ايرشۇرسز.

اى جماعت! صۇڭغى سوز ئىتۇب سزگە ئۇچ تۇرلى نەرسە ئىيتەم:

الغان شول فائىدە و شول تقوالغىزنى مۇنداق سۆزىڭدا ساقلايدى؛ ساقلا- ساغز ايدى شولاى بولغاندا تۇتقان روزەلارغز آشاو اچودەن طيبىلوب آچ تۇرودانغنه عبارە بولما نچا بلكە چنداندا عبادە بولغان بولۇر فائىدەنى دىيادا ئوقى كوررسز.

سۆزىڭنى سوزمىڭ ئۇچىڭسى و ئىياڭ سۆزىڭسى: ان قەدەشلەر! ھەر ئىشە، ھەر سولودا اللە غە محتاج سىز. اللە نىڭ مېۇ - قىلارن چىڭلىگە حسابلاماغز. ئۇستۇ كىرگە يۇكلىە تلىگەن وظيفە لىرىنى ئوتتە ئىز. اللەنى ئۇنۇتماغز. غافل بولماغز. آلا عىزدا ئولم بار. يالغز باشغىز قىرگە كىر و بار. قىيامت لۇن بولغاچ بارچە ياخشى و يامان. عمللەرگىزنى بىلچى اللە نىڭ حضورىنە بارۇب شول عمللەرگىز ئۇچۇن جواب بىر و بار مۇنە بو اشلەرنى خاطر كىزدەن چىقارماغز، ھەر حال و ھەر اشكۇدە اللە ياردەمچىگىز بولسون.

حسبنا اللہ ونعم الوكيل نەم المولى ونعم النصير.
افتتاح الدين ترجمانى.

بىر نېچسى: بو كۇن بىرەم شادلىق كۇنى. بو بەيرەم و بو شادلىق بىر سىنى خىلقانغە بولما- يىنچا بلكە بىئۇن خىلق ئۇچۇن بىر تىگىز شادلىق، بىر تىگىز بەيرەم بولۇرغە تىيۇش. رىزىق جەھەتتە تارلىقدا بولغان خىلقلار دە بو بەيرەمنى شادلىق و توقلىق بىلەن ئوتتەرە سوللەر ئۇچۇن، دىنىبىز اسلام دىنى، باى و حالى بولغان كىشىلەرگە، قىربان عىدىنە حيوان بوغازلاب فقيرلەرگە ئۇلە شۇرگە قوشقان شىكىلى بىلەن بو عىد فطر بەيرەمىدە فقيرلەر ئۇچۇن فطرە سىقىسى بىر و بىلەن بىيۇرا. اللە نىڭ كىياڭ و مول نەعمتى اچىدە ياشاچى سىز مەسلەنلار! آبلار و چۇ- دەودە بولغان فقير و سەبىق لىرىنىڭ خىقلارن ئوتتە ئىز، آلا ردا سىز نىڭ بىلەن بىرگە بەيرەم ئىيتسۇن. بو كۇنلەر غەموم مەسلەنلار ئۇ- چۇن بىر تىگىز شادلىق، بىر تىگىز بەيرەم بولسۇن. سۆزىڭنى سوزما يىڭ ايكىنچىسى: اى مەسلەنلار! بىز لىر اللە نىڭ فرض ئىيتكەن روزەسن تۇتۇ بىلەن نەقسىزنى چىڭلىگەن، آڭا حوجا بوللىق. ھەر تۇرلى ئىشە كىلكلەر- دەن ساقلا ئو يوايدى، كىردە. مۇنە روزە دان

نىكاھ خىتبەسىنى تۇرسىندا.

بو حىكم چىكىسز حاتن آلو عادەت ئىنە بىر شىكەن عرب خەلقن ئىلىرىچى رەوشچە بىرگىنە حاتن آلوغا كونكىدروگە لىول آپسادا، بىز نىڭ اماملارمىز ھەر نىكاھ خىتابە سىنە بو آيت كىرىمە نىڭ باشن قالدى ئىرتىب

وان بىقىمىن الاتقسطوافى اليتمى فانكجوا مطابت لكم من النساء مثنى و ثلاث و رباع آيتە كرىمە سىنى مەسلەنلارغا ضرورت و قتدە و كىوب شىرطلەر قىويب قىلنا بىردەن آرتىق خاتن آلونى دورست كورسەدە،

بلەن باہىز. شونىڭ ئۈچۈن دە بونداي شادلىق و سعادىت كۈتۈسا عىتىدە كوڭاگە بىرقىر بولسادا آورلىق كىتەرە تۇرغان آيتنى اوقو اورنىدا: (فان خفىتم الا تعالو فواحدە) آيتىن اوقب، هر ئىكى ياقنىڭ كوڭللىەرن شادلانىرو و شولارنى ئوز نلىبىزگە ترجمە ئىتەب ئىكى ياقعادا آڭلاتسالار كوپ آرتق بولر ئىدى. سەرورە بىر قوتوروا. معتبر عالملىرنىڭ نىكاح خىطىبىلەرنە

بويانغان آيتلار ذكر قىلمايىنچە، واحلىلكم ماوراؤ ذلكم الاية آيتى ذكر قىلىنپ، نىكاحنىڭ حاللىقى آيرم آچق بىلگۈر تولى. يوعارنىدا يازغان سببىلەرگە بناؤ بومەم وقتە ئىكى طرفنىڭدە كوڭلنى سەووق سالا تۇرغان سۆزلەردەن مەكىن قىر ساقلانۇ كىرەك. بعض اماملار نىكاح خىطىبىلەرن تر كچە سۆيلەلەرن بىلەرلەر، تۇر كچە سۆيلەنگەن خىطىبىلەردە بىگرەك دە ساقلىق كىرەك. بو خىطىبىلەردە ئىبر و خاتىنلارنىڭ حقوقلارى سۆيلەنسە، طلاق و فرقت سۆزلەرن قاتناشدرماو بىك كىرەكلى ئىش، ەونى اهمال ئىتو لايىق توڭل.

ينەەر بچە خىطىبىلەرنىڭ عقىد بۇرتىو آلىندان سۆيلەنگەن تۇر كچە سۆزلەرنە فلان صوم مەرتقا بلىئە» جملەسى بىك توپاس و معناسىز سوز، خاتىنلارنىڭ شول بەهاعە ساتىلورلارن آڭلاتا. خالىبوكى قرآندە: «أتوالنساء صدقاتهن نىلە» دى نىلە مفسرلەر ناشىدا: «ان لىلە تطلق على ما ينىلە الانسان و يعطيه مەن عن طيب نفس

فانكحرا ما طابلكم من النساء مئى و ثلاث الاية دىب عام كۈينچە، بىرە شرطسىز و ضرور نىز بىرەن آرتق خاتىن آلونى آڭلاتو رەوشىدە اوقى بىرەلەر.

آيتنى بولاي يارتى - يۇرتى اوقودا اورنىز استىعمال قىلو نىكاحلانوچى قىزلارنى رىنجىتو بولا دىب بىلەم. چونكى نىكاحلانوچى ئىر بىلەن قىز نىكاحلانغان وقتە آلداعى بىت سعادىلەرن، دۇنيادا راحىت عىر ئىتولەرن اويلاپ تۇرغان بىر مەنوتە، خىطە اوقوچى امام، مئىسى، و ثلاثوز باع الاية (ئىكىنى، ئۈچىنى، دورتنى آل) دىب، آيتنىڭ آلدن - آرتن اويلايچا، آق فىرىشە كىك بولغان بىر قىزنىڭ آلداعى كۈندە قاراڭغىلىق، ەلاكىت بازىنا توشوون آڭعارنا تۇرغان بىر سوز آڭلاتب قويا. بى چارە قىزنىڭ شادلىق كۈتكەن بىر مەنوتىدا ئۇستىنە سالىق سولار سىبىكەن كىل بۇلا، بو آيتلەرى اوقىغان واقىدادا (وان خفىتم الا تقسطو الاية دن باشلاپ آيتنىڭ ضرور نىكە كورە ئىنە دورس كور گەنلىكن شول مەجلىسدە آيرم آچق ترجمە قىلىب، نىكاحلانوچىلارنى شادلىق و بىخىللىك كە ئىر شوگە سىب بولرداى جانلاندىرغا كىرەك. (فان خفىتم الا تعالوا فواحدە) آيت كرىمەسى و ەمدە (ولن) تستىبىعوالن تعالوا بىن النساء) آيتلارنىڭ مەھوم و مەناسى بىر خاتىن آلو تىبىشلىكن و كوپ خاتىن آلودا عدلىك ئىتو مەكىن بولماون بىلەرە، بو ئىسە بىز تىجىبىلەر

بدون مقابلە غەمۇس» مەناسى: نخلە دىيىپ كىشىنىڭ خوش كوڭل بىلەن قارشىلىقىغا ھېچ نەرسە ئامىد ئېتىمايچە بېرىگەن ھېسۇ پۈلەگى» دىيىمك در.

صدقات سادىنىڭ ئۇتوروسى بىلەن بولغان صدقەنىڭ جەمئىي بولۇپ، خاتىمە كوڭل خوشلىقى بىلەن بېرىلگەن نەرسە ئە ئىيتىلە، بو بولەك بەزى بىر فقھىلار طرفىدىن ئەيتىلگەن بىل بۇزۇق، ئىمىن بۇزۇق بولۇدىن البىتتە غالى بولغا تېيىش، يوقسە توغرى بىل مەناسىدە بولسە كىشىنىڭ ئات، سېيىر ساتىب ئالووى بىلەن خاتىن ئالووى آراسىدا ئايرىما قالماسقا كېرەك. مېرىنىڭ تېيىش كىزىلووى ئېرى و خانىنىڭ بىرى بىرىنى مەھبەتلىرى، ئۇشانچىلارنى ئارتوغا باغىش بولۇدىن ئىكەنلىكى شېھەسىزدەر، شونىڭ ئۇچۇن دە بىل «تەقابىل» سوزلەرنى يورتو بو اورنىدا غەقنىڭ تۈبەنەيتا وون مۇجەب بولۇ. عادىتە ئىرى مەھەر دىيىپ لازىم رەوشچە بولەك بېرىسە، خاتىندا ئوز طرفىدىن ئىرىگە بىرقىر بولەك

بېرى بۇ ايسە «تەھادو اتخابو» فەھواسىنچە ئىشلەنە بېت.

شولايوق غەق ئالدىدىن يۇرتلىگەن سوزلەردە نىكاھنىڭ سىنت بولۇون بىلدەرۇ ئۇچۇن بىر نېچە خەيتىلەر اوقۇدا عادىت بولغان. بو خەيتىلەرنى اوقۇغاندا عبا- رەسىنىڭ دورىتىلىكىنى، رەس-ول اللە دان عبارەسى بىلەن دورىست كوچرىلگەن بولۇونىدا دىقت ئىتى لازىم بو تورداغى خەيتىلەر صحا-لاردا عبارەسى بىلەن نەقل ايتلۇب، تورلىچە تەصرف قىلغا، و تەلگەن رەوشچە ئوزگەرتىب سۇيىلارگە اورن قالدۇرماغان، كىم طرفىدىن دە تۇزۇلۇى معلوم بولماغان ئىلكىكى خەتەلكە بەزىدە شول نەقەلەرگە اھمىت بېرىلمەي كورا و خەيتىلەرنىڭ بولاردا يازىلغان بولۇونى عبارەسىنىڭ رەسول اللەدان كوچرىلگەن بولۇونىدا دىلالت ايتىنى، بىلگىرىتى. شونلىقدان بولارداغى كوچرىمەلەرنى دە درىستلەمك لازىم در.

وت

نماز لاردا قرائىتنىڭ قىچقۇرۇپ و يەشەرن اوقلووى خەقىدە.

ئۇيە و ئىككىنچى نماز لارنىدا قرائىتلەر قىچقۇرۇپ اوقلسا، اويىب اوقۇچىلارغا تىگىلاب و غەظلەنگە، ئالردان غەفلەلەر كىتو گە سەبب بولر ايدىنى. قرآن: فاذا قرأ القرآن فاستمعوا له وانصتوا، و ذكر فان الذكرى تنفع المؤمن. شونداي امرلەرنى خاطرگە ئالىب بو نماز لاردا قرائىت

تەكەرىمىن اولۇنىڭ مەئولى سەبغەت اللە غەزەت اللە اوغلى ادا رەگە يازغان خەتەدە: «رەسول اللە كافىرلەردەن قورقۇ سەببىلى كۇنىزىكى نماز لاردا قرائىتنى يەشەرن، ايرتە و كىچىكى نماز لاردا قىچقۇرۇپ اوقۇغان. اسلام قوۋەتلىب كافىرلەردەن قورقۇ قالما. غاچەدە اول شول رەوشچە يۇرتكەن. ئەگەردە

كىلو چىلەرنى اوزاق كوتىدەر مەو
مستحب بولغان.

بو وجه اوقوغا صريح قران آيتىن
دليل ئىتوچىلەر (ولا تجهر بصلاتك ولا
تخافت بها) آيتىنە بويلىمەننا بىرەلەر: بتون
نمازلار كىنى آشكارە قرآت بلەن اوقوغا،
بتونسن يەشرن دە اوقوما، بىلكى بىرلارنى
ئىكى ارادا قىلىپ كىچىكى نمازلار دە قىچقۇر
و كۇندوز كى نمازلار دە يەشرن اوقۇ،
دىمك دىلەدر.

أندان سوڭ نماز ركعتلەرنىڭ نۇر-
لئىلگى و نمازدا اوقولا تۇرغان قران و
تسبىھلارنىڭ رەوشلەرى رسول اللەغا
حضرت جبرائىل اشا ئۇيرەتلىپ، موندان
تلەگەنچە ئوز گەر ترگە، حكمتلەرىنە ناراب
احكامن آلەشدرغا ھىچ كىمگە رخصت
ئىتىلمەگەن. بەلكى رسول اللە شول ئۇيرە
تلەگەنچە ئوقرغا قوشب: (صلوا كىمار آيتمونى
اصلى) دىگەن (بخارى باب الاذان)

قراننى نماز تىشىدە اوقو ئوقوچىنىڭ
نەيتىنە تابع رسول اللە يەشرن اوقوغان
ابوبكر رضى اللە عنە نى دە، و قىچقۇر
ئوقوغان حضرت عمرنى دە سبىلەرن بىلگەچ
تصويب قىلغان.

مؤلفە قلوبنى صدقە مصرفى بولودان
توشۇرونڭ سبىلەرى ئىسە بتونلى باشقا.
مؤلفە قلوب آلار دورت صنفي: برسى،
اسلامغا كرەنەن سوڭ اسلامنىڭ حقيقتىن
اڭلاماغانلىقدان كوڭلى ئەولجى تەولجى
كشىلەدر. ئىكىنچىسى، بىر قوم ئىچىدە

قىچقۇر ب اوقلسا آرتق بولر ايدى. زكوة
مصرفلەرى ئاسكە سكر بواب، اسلام
قونلەنگەچ احتياج قالماغانغا، حضرت عمر
مؤلفە قلوبنى مصارفلىكەن چىغاردى
بىت، دى.»

جواب: تۇنگى نمازلاردا قراننى قىچقۇر
كۇندوزلەردە يەشرن اوقونڭ حكمتى
تونلەدى باشقا نەرسە، بونڭ اسلامنىڭ قوتى
و ضعفى بلەن ھىچ علاقەسى يوق سبب
و حكمت ئىسە بو بولرغە مەمكن، ئىرتە
يوقندان تۇرغاندا ھىچ كۇندوز كى
مشقتلەردەن آرب تالب تىك تورغاندا ھى
كىمگە يوق غلبە ئىتووى بىك معلوم ھى
مجبۇر. بو نمازلاردا قىچقۇر اوقونڭ
سببلىرى يوقمىسراونى بىبەر و. كۇندوز كى
نمازدا ايسە ئول سببلەر يوق.

قراننى قىچقۇر اوقونڭ بوڭا سبب
بولووى حضرت ھەرنىڭ اوقولوسنان و
ازجر الشيطان» دىگەن سوزىدەن معلوم.
دخى كۇندوز ھى كىم دۇنيا كىسى بلەن
مشغول بولا، بىرەونڭ كىچىكرگە مەمكن
بولماغان ئىشى بولرغا مەمكن، ئەگەر
كۇندوز كى نمازدا قىچقۇر اوقولسا اول
(فاستمعوا لھوانصتوا) امرنى بوينچا ھىم
ئىش تاشلاب قران تىكلارغا كىرەك بولا.
يوقسا گناھلى بولا. شول ھمتكە بنا
يەشرن اوقولوى احتمال. يەنە عادتدە
قراننى قىچقۇر اوقو كوپ وقتىنى آلا.
كۇندوز كى نمازلاردا نمازنى بىنگل اوقو،
جماعت بولب اوقولا تۇرغان نمازلاردا

نفاق رسول الله زمانداغىنا ئىدى، ئاندىن سۇڭ كىفر بىلەن ئىمان غىنا قالدى دېگەنلەر. دېمەك، ئىلچ تەلىكى كۆڭلەر قالمىغان. حضرت ئابوبىكر مۇلفە قلوبىگە واجب سىرافە لە دەن ئىلوش چىغارغان بولسا ئول آلارنى پاليف ئۇچىن توڭل، بەلكى ارئىداتىتىكىن قىبىلەلەردەن زىكوة آلو ئىشىفە مسلمانلارغە قوشىلۇپ بولشلىق ئىتولەرنىدەن بولا، بولار مۇلفە قلوب سىفەت بىلەن الماغانلار، بەلكى (والعالمين عليها) استىئىنا كىرب ياكى غزاة بولۇپ الماغانلار. حضرت عمر دورىدە بو سىبىلر بىرسى دە قالماغان.

قرآن كرىم (لا اكره فى الدين) هم (يا ايها الذين آمنوا عليكم انفسكم لا يضركم من ضل اذا اهتديتم) دىب قىچقىرت ب تۇر- غاندا: اسلامىت، كر وچىلدىن مال بىلەن قىز قىدرووى ظاهىر عقلىغادا خلاف. رسول اللەنىڭ قىبىلە باشلىقلارن غنىمىت ماللاردان ئىلوش چىغارب اسلامغا مىل ئىتىقروى دورىت حىتىلەردە ثابت ئىسە دە بو ئىش اسلام دۇشمەنلار ئىنىڭ رسول اللەغا قارشى شوندى تىدىرلەر قىلمە وئىنا قارشى غىنا ئىشلەنگەن بولوى احتمال. ابوسىفیاننىڭ اعشى شاعرنى يوز دە وە بىلەن ساتب آل بىر رسول اللەغە ئىبىرودەن و كور شودەن توقتا ووى شىبە سز واقىلەردەن در. بو (ومن اعتربه عليكم فاعتدوا عليه بمثل ما اعتدى عليكم) فحواسى بىلەن عمل بولا. اسلامنىڭ قىسم سىياسىسى موندای تىرىرلەرنى اعتدال قىلما و چىكىدەن ئوتتمەو شرطى بىلەن دۇرىت كورەدر.

ولى محمد تىر جمانى.

حىرمتلى كىشى بولۇپ كوڭلى اسلامنى قىبول ئىتىسە دە قومى قاشىنداغى عزىن يوغا لىتودان قورققان ياكى موڭا ئىبىر ب بو تەنلەردە اسلام غە مىل ئىتولەرى احتمال بولغان كىشىلەر. امام شافىعى حىرەتلىرى شول ئىكى تۇرلۇ مۇلفە قلوبىنى مىصرف دىب ئىتىسە و اسلامغا تحرىض ئۇچىن بولارغا واجب مىسقىلەرنى بىرونى دورىت كوردى. ئۇچىنچى مىسقىل كافرلەرگە قارشى مسلمانلارغا قوشىلۇپ سوعشقان كىشىلەر، ياكى زىكوة بىرودەن باش تارتقان كىشىلەرنى تادىب ئۇچىن بىبىرلەنگەن عىسكىرلەرگە قاتناشقان كىشىلەردى. بو سۇڭى مۇلفە قلوبنىڭ بىر ئىچىلەرى غزاتكە، ئىكىنچىلەرى

عامل زىكوة كە كرەلەر. (۱)

مۇلفە قلوبلارنىڭ مىصرف بولولارى واقىتلى حىكم بولوى معلوم. ابتىدا اسلامغا اسلامنىڭ حىقىقتى تۇشنىلمەگەن، اسلام ئوزى دە تامما تىبلىع ئىتىلوب ىتمەگەن، سورالغان سوزلەرگە رسول اللە ئوزى دە وحى كوتە تورغان بولغان، شونداى وقتىدە مۇلفە قلوبنىڭ بولوى طىبىعى. قاپچان كە (اليوم اكملت لىكم دىنىكم وانتمت علىكم نعمتى) آيتى ئىنىب اسلام كاملىنىدى، احكامى، اساسى تامما اڭلاشلىق، اسلام قانۇنلەرى انسانىت عالمى ئۇچىن خىر مىحض بولوى تىجىرە قىلىندى، ئىندى بو وقتىدا ئىمان بىلەن كىفر آرا سىندا واسطە قالمادى، نفاق بىلىدى، شونلقدان علماء كرام (۱) التفسىر المنىر سورة توبە.

۲- دینیه نظارتی بو تقویمنی تیز یگا-
نده ایکی نورلی اساسنی کوز آلدنده توتدی.

برسی: رؤیه بلهن عمل

ایکنچبسی: درست رصدخانه خبرلری.
شرعمزده رؤیه اعتبار ایتولمش. رؤیه
هلال ناک معنی سی: آینی کورو دیگنه
سوز. لکن آینی عادی کوز بلهن کورمهک
هر کیمگه توگل، حتی هر بر یاقعهده کوب
وقت ممکن بواجی.

مثلا: بز ناک شمالی روسیهده کرب
وقت بوران، بولوط، تومان بولغانغه کوزه
یاکا توغان آیلار کونی- ساعتی بلهن
کورینه آلمیلار. بز مونی کوب یلار
تجربه بلهن بلهمز. هواسی لطیف، صاف
بولغان جنوب طرف لارنده احتمال هر
یاکا توغان آیلار توز وقتنده کورینه
تورغاندر. شول سببلی آی باشلارندا
آینی حقیقی کورونی بر ترتیب و ضبط
تحذیر کرتوب، منظم بر حالگه قویو
ممکن توکل درجه سنده اور بر اش.

شوشی حالنی توشنوب دینیه نظارتی
و عامما شوراسی عومی جیولشیده موند
فقط امکان رؤیهنی آورغه قرار توردی
بو قرارغه کو. ه: اگرده هلال شهر قویاش
بایغانغه قدر تووب، قویاش بایغاچ بر
آزغنه وقت فوق الافق قالسا، ایکنچی کون
آینک باش کونی دیوب اعتبار اینلهدر
اگرده قویاش بایغاچ طوسا، ایکنچی کون
آی باشی بواجی. گرچه علم هیئت نقطه
نظرندن قاراغزده آی باشی بولسادا،

رسمی قسم:

محترم محتسب و اماملارغه،

آی باشلاری هم بهیره ملریمز حقنده
خطابنامه:

۱- مرکز دینیه نظارتی هر یلده نق
تعمیش و تدقیق بلهن دینی تقویم توزوب
تارانا بو تقویمنی توزوب تار اتودا دینیه
نظارتی اوچون ایکی تورلی سبب بار:
برسی: دینی بهیره ملرده وعید اوقولاردا
بتون س. س. س. ر کوله منده باشاگان
مسلمانلار آراسنداعی اختلافنی بترو،
هر اورنده بر کون روزغه، کرو، بر
کونده عید اوقولارنی یولغا سالور.

ایکنچبسی: تورلی اورنلاردا مؤسسده
لهرده خدمت ایتوچیلر گه هر یلده دینی
بهیره ملرده تعطیل بیرتله. بهیره
م و افتلارینی آلدان کورسه تلمه گنده بیک
کوب آکلاشلما ولار تو اچا قدر. حکومت
بلهن مسلمان خدمت ایبه لهری آراسندا
بو حقده جایسزاق توارغه ممکن، چونکه
حکومت: بهیره م کونارینی آلدان تعین
ایتب، بتون مؤسسهر گه و کالی ندرغه،
صایوز لارغه اعلان. قبلیم، رسمی رهوشده
بلهر ملهر طارانا. مونک توچون اول دینی
بهیره ملهر حقنده دینی مرکز دن رسمی
کاعد ایلهن استفسار ایته. شول سببلی
دینیه نظارتی بر یل آلدان یول حاضر له
قویارغه مجبور بولادر.

کیلوب محاق نقطه - نندن آیرلوب یا شما
 آی ولوب طورى تولکنک تورلی ساعتده
 واتم بولا. قلی آیدا نناق توش وقتنده،
 قای آیدا تونله، قایوسنده قویاش پایور
 آنداغنه طوادر. .

شرعز رؤیتنی اعتبار ایندکندن قویاش
 بایغاچ طوغان آبنی بز هلال شهردن
 صانامییز. بلکه ایکنچی کون قویاش بایغاچ
 کورنگن صوگنه آبنی هلال شهردن صاناب
 آنک ابرتهسی کوننی آیک باش کوننی
 دیوب اعتبار ایتهمز. گرچه عام هیئت
 نقطه نظرندن قارائانده بو کون ایفنی
 آینک ایکنچی کونی بولسهده، امکان رؤیت
 بولغن کون صوگنده بولم غانغه شرع برنجی
 کونی بولا.

شول سببلی آی برسی او طزدان،
 برسی یگر می طوغزدان کیلو منتظم بر
 فونون کای - لینه کره آلمی قای واقتلاردا
 ایکی آی توتاش، او طزدان، ایکی آی
 توتاشدان یگر می طوغزدان کیلووی
 ممکنر. مثلا: بو اورغن ذوالحجه هلالی
 پنجشنبه کون کوندر ۱۲ ساعتده ۸ دقیقهده
 تودی (۱۰- اییونده) جمعه کون آینک
 برنجی کونی بولدی. آینک بیر تیره سنده
 حرکتی یگر می طوغز تهلک یارمدا بر
 نیچه کسر بولغانغه کوره محرمنک هلالی
 شنبه ده قارشى ساعت رده آلتی دقیقهده
 توا (اونچی اییولده) علم هیئت باغندان
 قارائانده شنبه کون آیک برنجی کونی

کیچدن کورنوی ممکن بولم غانغه کوره
 شرعا آی باشی صانالمیدر. قویاش بایغانغه
 قدر توغان بولسه ایدی، گرچه بولوب
 و باشقه مانعلر بلهن کورنمی قالسا ادا امکان
 رؤیت گه بناء کیله چهک کورنمی آی باشی
 دیوب اعتبار ایتلور ایدی.

بو تورلی عمل نناق رؤیت بلهن عمل
 بولوب چغانر. بو تورلی قیاماتی رؤیت
 بلهن عمل گه قارشى ولور ایدی، اگرده
 بز قویاش بایغاچ طوغان آینک ابرته - ن
 آی باشی کونی دیوب حساب ایته تورغن
 بولساق بز آلاى حساب ایتمییز، بلکه
 قیاش بایغاچده بر از زمان فوق الافق
 قالرلی وقت اوزونی شرط ایتهمز. بو
 وقتده کورنوی ممکنر. بس بو شول
 شرعز اعتبار ایتکن رؤیت بلهن عمل
 بولدر. چرنک: بو آی بره و گده کورنمی
 قالما اچاق. البته بر - ر اورنده کوینو -
 ونده شک یوق.

۳ ای نچیسى: درست رصد خانه
 خبراری. ریاضی حسابلار بلهن معلوم
 حقیقتکه کوره: آی کره سی بر کره سی
 تیره سنده یگر می طوغز تهلک یارمده بر
 نیچه کسرده بر مرتبه تهیلنه ب چغا. دیمک
 تحمینا یگر می طوغز کون یارمدا تهیلنه
 ندر آی کره سی ننگ بو حرکتی ذره قدرده
 تخلق ایتمی دوام ایتمه. شول سببلی بر
 آینی او طز، برسن یگر می طوغزدان حساب
 ایتوب یور توله آینک قویاش طرغریسینه

بىر نېچچە كىمە توڭل حتى بوزلرچە يىلار
آلدان بىلدىر يايوب قوبىلا.

كورسە تلمش دۇبىقە لرنندە بو سماوى
حادىئەلر تىخلفسز واقع بولا بارالار، بز موى
بىخشى بلەمز. بو خىبرلر بىنە هم اعتماده
ايتەمز.

شولاي بولغاندە ھلال الشھورلارنى
محاق و مقابلەلر بىنى كورسەنە تورغان
خىبرلر بىنە اعتماد قىلماو كار، عقل تو گلدىر.
بووز دونيار صدحانەلرى بو حوققە بىر نورلى
اتفاق ايلە خىبر بىرە لەرشول سىبىلى دىنبە نطال
رتىنك تقوبىمىنە مە لفت ايتولر، فقط بىر
آكلاشلە و دانغنە كىلە. موندان صوك محترم
اماملار دىنبە نطارتىنك تونزىگان قرار بىنى
بىرىنە يتكزورگە اختلاف و نزاع قىلر -
شما سقە تىوشلىدىر محترم امام و محاسبلىر
دن نظارت شونى طلب ايتە.

اوشبو خطابنامە لائىحەسى مركز دىنبە
نطارتىنك ۱۹۲۶ نچى يل ۲۹ نچى ايمون
مجلسندە قار اوب قبول ايتولدى و مجلدە
باصدروب تار اتلورغە قرار بىرلدى
دىنبە نظارتىندە موقت قاضى:
چوانگىر آبز گىلبىن.

بو اسادا ھلال محرم بەر الغروب توعانغە
كورە جمەە كون امكان رؤيت بولىمى
شو شكار كورەدە محرم باشى شنبە كون
بولىمى، بلكە بىكشبنە كون دىوب اعتبار
ايتلە. دىمك محرم آيىنك ۲۳ ساعت قدر
وقتىنى بز ذوالحجە ياعىنە قالدردق.
جمەە دن جمەە يگر مى طوعز شنبە اونوز
بولوب، شنبە كونىنى ذوالحجە ياعىنە
قالدردى. وانغە ايسە اول محرمك
با يىك. شوندى سىبىلرگە كورە بعضا
آيلارنك ايكىسىندە او طزاردان يامودىگر مى
طوعز اردان كىلە وى مەكندىر. موندە
عجىلە نرك بىر اشدە يوق.

۴- خلاصه: دىنبە نظارتى رؤيت
ايتلورلك وقت اوزونى شرط ايتە، فقط
حساب بلەن گنە ھەل ايتىمى شونك بلەن
بىر ابر آى باشلارندە (حاق و مقابلەدە)
درست ر صدحانە لرنك كورسە تۇ بىنى دە
اعتبارە آلا.

آينك و قوياشنىك توقلو واقىلارى،
آى كرمسىنك قوياش و بىر بلەن بر غطە
بولولار بىنى كونى - ساتى دۇبىقەسى بلەن

ناشر و محرر ئوچن: ولى محمد ترجمانى.

اسلام مجلہ سندن اعلان

«اسلام» مجلہ سنی ٹیکنچئی یل چنوعوندا دهوام ئیتہ

یلق آبونہ بهاسی 5 صوم

یارتی یلق 2 صوم 75 تین

بر صانی 50 تین

آدریس:

Уфа, Тукаевская, 50

Редакция „ИСЛАМ“

هر یازمالار شول کورسه تاگهن آدریس بوینچا یازلورغا تیوش.

ЖУРНАЛ

═══════ „И С Л А М“ ═══════

№ 4.

АВГУСТ

ВРИД.РЕДАКТОР: В. ТАРДЖИМАНОВ.